

POLIISIN, PUOLUSTUSVOIMIEN JA RAJAVARTIOLAITOKSEN TOIMIVALTA JA JOHTOSUHTEET VAATIVISSA JA ERITYISTILANTEISSA

Tomi Karhu

11/2019

Tekijä Tomi Karhu	Tutkinto Poliisi (YAMK)
Julkaisun nimi Poliisin, puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimivalta ja johtosuhteet vaativissa ja erityistilanteissa	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaaja Lehtori Antti Jääskeläinen	Opinnäytetyön muoto Oikeusdogmaattinen tutkimus
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia ja kehittää poliisin, puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimivallan ja johtosuhteiden tietämystä vaativissa ja erityistilanteissa. Työssä on tarkoitus tutkia mainittujen viranomaisten lainsäädäntöä ja aluevalvontalakeja sekä sovittaa niitä yhteen myös kokemuseräisesti haastattelujen kautta.</p> <p>Tutkimuksen aineisto koostuu lainsäädännöstä, kirjallisuudesta ja haastatteluista. Tähän tutkimukseen toteutettiin kehyshaastattelu, jossa haastateltiin kahta asiantuntijaa poliisista, joilla on pitkä kokemus erilaisista operatiivisista tehtävistä sekä toisella haastateltavalta on pitkä kokemus myös Rajavartiolaitoksen palveluksesta. Haastattelussa käytettiin tapausesimerkkejä, joiden perusteella pyrittiin sovittamaan lainsäädäntöä ja sen tuomia toimivaltuuksia tilanteisiin sopivaksi.</p> <p>Haastatteluissa kartoitettiin mahdollisia ongelmakohtia lainsäädännössä ja pyrittiin löytämään myös kehitysehdotuksia yhteistoiminnan toimivuuden parantamiseksi. Juridisen aineiston tulkinnaissa on käytetty lainopillista metodia.</p> <p>Teoriaosuudessa käsitellään eri toimijoiden lainsäädäntöä yhteiskunnan uhkatilanteisiin liittyen. Osuudessa käsitellään yleisesti toimijoiden tehtäviä ja toimivaltaa sekä virkapuuta ja lisäksi voimakeinojen käyttöä. Lisäksi teoriaosuudessa perehdytään poliisin, puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimivaltaan sisäisessä turvallisuudessa, terrorismissa sekä Suomeen kohdistuvan vihamielisen sotilaallisen toiminnan osalta.</p>	
Sivumäärä 52 sivua	Tarkastuskuukausi ja -vuosi Marraskuu 2019
Avainsanat Poliisi, puolustusvoimat, Rajavartiolaitos, viranomaisyhteistyö, toimivalta	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
1.1 Tutkimuksen taustaa	3
1.2 Tutkimuksen tilanne	5
1.3 Tutkimuskohde	7
2 TUTKIMUSKYSMYKSET JA MENETELMÄ.....	8
2.1 Tutkimuskysymykset	8
2.2 Tutkimusmenetelmä	9
3 TUTKIMUKSESSA TARKASTELTAVIEN VIRANOMAISTEN TEHTÄVÄT, TOIMIVALTA JA KESKEINEN LAINSÄÄDÄNTÖ	13
3.1 Johtosuhteet ja toimivalta	13
3.2 Poliisi	13
3.2.1 Voimakeinojen käyttö.....	14
3.3 Puolustusvoimat	16
3.3.1 Voimakeinojen käyttö.....	18
3.4 Rajavartiolaitos.....	19
3.4.1 Voimakeinojen käyttö.....	21
4 SISÄINEN TURVALLISUUS	21
4.1 Sisäisen turvallisuuden strategia	21
4.2 Poliisi	22
4.3 Rajavartiolaitos.....	22
4.4 Puolustusvoimat	23
4.5 Yhteistoiminta yleisessä järjestyksessä ja turvallisuudessa sekä tavanomaisissa rikoksissa	23
4.6 Virka-apu Rajavartiolaitos ja puolustusvoimat	24
5 TUTKIMUKSESSA KÄYTETTÄVÄT SKENAARIOT JA NIIHIN LIITTYVIÄ MÄÄRITELMIÄ.....	24
5.1 Terrorismi	24
5.2 Suomen valtioon kohdistuva vihamielinen sotilaallinen toiminta	29
6. HAASTATTELUT	34
6.1 Tapaus 1	34
6.1.2 Haastattelun tulokset.....	34
6.2 Tapaus 2.....	36
6.2.1 Haastattelun tulokset	37
6.3 Tapaus 3.....	38
6.3.1 Haastattelun tulokset	38

	2
6.4 Tapaus 4.....	41
6.4.1 Haastattelun tulokset.....	41
7 YHTEENVETO.....	44
7.1 Keskeisimpiä havaintoja.....	44
7.2 Keskeisimpiä havaintoja tapaus 1.....	44
7.3 Keskeisimpiä havaintoja tapaus 2.....	45
7.4 Keskeisimpiä havaintoja tapaus 3.....	45
7.5 Keskeisimpiä havaintoja tapaus 4.....	45
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI.....	46
LÄHTEET.....	50

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Tämän työn on tarkoitus tutkia ja avata poliisin, Rajavartiolaitoksen ja puolustusvoimien toimivaltaa ja johtosuhteita vaativissa ja erityistilanteissa. Työssä ei ole kuitenkaan tarkoitus tutkia johtamisen menettelytapoja eikä tietoteknisiä järjestelmiä. Työssä on tarkoitus perehtyä lainsäädännön problematiikkaan ja käytännössä havaittuihin kehittämiskohteisiin nykylainsäädännössä ja asioiden tietämyksessä. Suurin osa oikeustieteellisistä tutkimuksista on oikeusdogmatiikkaa. Oikeusdogmatiikka rakentuu voimassa olevien oikeuslähteiden varaan. Lainopin keskeisempänä tutkimusongelmana on selvittää, mikä on voimassaolevan oikeuden sisältö kulloinkin käsiteltävässä oikeusongelmassa (Husa ym. 2008, 20).

Aihe on muuttuvassa yhteiskunnassa erittäin ajankohtainen, viranomaisten on lujitettava yhteistyötä ja saatava toiminnot sujumaan saumattomasti mahdollisten uhkien ennalta estämiseksi sekä poistamiseksi. Aihe on tärkeä isompien onnettomuuksien, uhkien ja varautumisen kannalta. Yhteistyöllä ja tehokkaalla toiminnalla pystymme estämään tulevia ja olemassa olevia uhkia tehokkaasti. Viranomaisten tulee tietää toimivaltuudet ja rajoitteet yhteistyössä.

Poliisi on huomionnut terroristiset uhat toiminnassaan ja yhteistyön kehittämistä, toimintojen tehostamista jatketaan edelleen. Nyky-yhteiskunnassa kansainvälinen liikkuvuus on lisääntynyt huomattavasti, ja se on myös kansainvälisen rikollisuuden liikkumista. Yhteiskunnan on ollut syytä varautua erilaisten kehittämisten kautta yhteistoimintaan, jolla pystymme reagoimaan olemassa oleviin tapahtumiin mahdollisimman tehokkaasti.

Vaikka Suomessa on eletty niin sanotusti terrorismin ulkopuolella, tänä päivänä on huomioitava realistisesti myös kansainväliset uhkakuvat. Suojelupoliisin tehtävänä on terrorismiin liittyvien hankkeiden ja rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen. Terrorismitorjunnassa ovat Suomen rikoslain 34 a luvussa kuvatut teot, jotka on tehty terroristisessa tarkoituksessa ja aiheuttavat vakavaa vahinkoa valtiolle tai kansainväliselle järjestölle. Terrorismitorjunnassa keskeistä on turvallisuusuhkien tunnistaminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Suojelupoliisi toimii terrorismitorjunnassa tiiviissä yhteistyössä kansallisten vi-

ranomaisten ja muiden turvallisuuspalveluiden kanssa. Suojelupoliisi laatii terrorismitilanteesta uhka-arvioita ja seuraa uhkakuvassa mahdollisesti tapahtuvia muutoksia. Laajemmat viranomaistoimet sekä tilannekohtaiset turvallisuustoimet mitoitetaan uhka-arvioiden perusteella. (<https://www.supo.fi/terrorismintorjunta>, 7.5.2019.)

Terroristiseen tekoon reagoitaessa vaaditaan poliisilta, Puolustusvoimilta sekä Rajavartiolaitokselta nopeita toimintoja. Monesti terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos voi kuitenkin tulla hyvinkin nopeasti esille yhteiskunnassa ja sitä ei ole kaikesta ennakkotiedoista huolimatta pystytty estämään.

Yhteiskunnallisella turvallisuusstrategialla yhtenäistetään viranomaisten varautumiseen liittyviä toimintoja. Strategia ohjaa myös hallinnonalojen varautumista. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa esitetään suomalaisen yhteiskunnan varautumisen yleiset periaatteet. Varautuminen toteutetaan kokonaisturvallisuuden toimintaperiaatteella, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, 7.)

Sisäinen turvallisuus vaatii saumatonta yhteistyötä, lainsäädännön tuntemista sekä harjoittelua. Sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseksi ennaltaehkäistään ja torjutaan Suomeen ja sen väestöön kohdistuvia rikoksia, onnettomuuksia ja ympäristövahinkoja tai muita vastaavia häiriöitä ja uhkia sekä hallitaan niiden seuraukset. Tiivis yhteistyö muiden kansallisten ja kansainvälisten viranomaisten, Euroopan unionin ja muiden toimijoiden välillä kaikilla hallinnon tasoilla tukee tätä työtä (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, 19).

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan myöhemmin esitettävällä tavalla eri viranomaisen toimivaltuuksia tilanteissa sekä johtosuhteita. Tilanteissa toimivaltuuden ja sitä kautta johtosuhteiden tulee olla selvät. Epätietoisuutta toimivaltuuksissa eikä johtosuhteissa häiriötilanteissa voi olla. Johtaminen on elintärkeä toiminto, joka luo pohjan muiden toimintojen turvaamiselle. Johtamiskyky on kyettävä turvaamaan kaikissa tilanteissa ja kaikilla toimintatasoilla. Tehokas häiriötilanteiden hallinta edellyttää tiivistä yhteistyötä johtamisen, tilannekuvan ja viestinnän välillä. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, 15.)

Työssä tarkastellaan poliisin, puolustusvoimien sekä Rajavartiolaitoksen toimivaltaa sekä johtosuhteita yhteiskunnan normaaliolosuhteissa, joissa ei ole valmiuslaki eikä puolustustilalaki voimassa.

Sisäisen turvallisuuden osalta tarkastellaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden osalta sekä tavanomaisten rikosten osalta toimivaltaa, johtosuhteita sekä hieman voimankäyttöoikeuksia.

Terrorismirikoksen osalta tarkastellaan myös toimivaltaa, johtosuhteita sekä voimankäyttöoikeuksia. Lisäksi tarkastellaan Suomeen valtioon kohdistuvan vihamielisen sotilaallisen toiminnan osalta toimivaltaa, johtosuhteita sekä voimankäyttöoikeuksia. Tässä pääasiallisena lainsäädäntönä toimii aluevalvontalaki ja tarkastelun kohteena sen tarjoamat mahdollisuudet.

1.2 Tutkimuksen tilanne

Olen työskennellyt kenttäjohtajana, voimankäytön kenttäkouluttajana ja nykyisin toimin myös johtamisen kenttäkouluttajana. Olen osallistunut lukuisiin viranomaisten harjoitukseen toimijan ja järjestelijän tehtävissä.

Vuonna 2018 osallistuin KUOPIO18 ja JOENSUU18 -paikallispuolustusharjoituksiin. JOENSUU18 -harjoituksessa oli mukana jo sen ensi askeleista alkaen. Harjoituksen suunnittelu viranomaisyhteistyössä kesti noin hieman yli vuoden. Harjoitukseen osallistui satoja henkilöitä ja kymmeniä viranomaisyhteistyökumppaneita.

Harjoituksessa oli päätehtävänä paikallispuolustuskonseptin testaaminen ja harjoituttaminen. Harjoituksen aikana havaittiin toimivaltaan ja menettelytapoihin liittyviä epäselvyyksiä. Näiden kautta kiinnostus ja tarve heräsi tutkia aihetta enemmän ja saada tutkittua epäkohtia kehitettäväksi viranomaisyhteistyöhön.

Käsitys tutkittavasta aiheesta, ilmiöstä on muodostunut kokemuksen ja käytännön työn perusteella. Opiskelija, joka on hankkinut esimerkiksi jonkin tutkinnon tai toiminut ehkä jo pitkäänkin työelämässä, on usein asiantuntija omalla alallaan. Tutkimusidean kehittäminen lähtee liikkeelle tämäntapaisesta ideasta. (Hirsjärvi ym. 1997, 73.)

Tässä tutkimuksessa on tarkoitus selventää toimivaltuuksia kokemuksesta havaittujen epäkohtien kautta ja saada tietoon myös kehitettäviä asioita jatkotyöskentelyä varten. Lainopillisessa tutkimuskäytännössä ei ole aivan harvinaista, että tyydytään pitkälti vain tois-

tamaan lakitekstejä tai referoimaan niitä. Tehtävänä saattaa olla esimerkiksi jonkin uuden lain yksittäisten säännösten esittäminen numerojärjestyksessä sen sisältöisenä kuin ne lakitekstissä ovat. Tällöin ei pyritä tulkitsemaan, ei ottamaan kantaa mihinkään. Tavoite on vain saattaa lakiteksti, ehkä hieman kansanomaistetussa asussa, sellaisten henkilöiden saataville, joilla ei ole ennakkollisia tietoja asioista. (Aarnio 1978, 100.)

Tutkimuksessa onkin tarkoitus verrata lainsäädäntöä ja sen soveltuvuutta käytännön toimintoihin, joita ovat haastattelemani asiantuntijat havainneet harjoituksissa sekä työskentelyssä kyseisten asioiden kanssa.

Suoraan toimivaltuusasioihin liittyen ei ole tehty aikaisempia tutkimuksia koskien mainittujen viranomaisten yhteistyötä, joten olen tehnyt töitä kartoittaakseni selontekoja sekä käyttänyt hyväksi asiantuntijoiden lausuntoja ja kattavasti eri lainsäädäntöä.

Aihe on tietyllä tavalla yhteiskunnallisesti uusi ja lainsäädäntöä on päivitetty näiltä osin vastaamaan tämän päivän turvallisuustilannetta, kuten muun muassa rikoslakia, rajavartiolaitolalia sekä virka-apulakia.

Tutkimusta eri viranomaisten toimintojen yhteensovittamisesta normaaliolosuhteissa ja virka-aputoiminnan tehostamiseen on vähänlaisesti. Yksittäisillä toimijoilla on tutkimuksia lähinnä omasta toiminnasta.

Tässä tutkimuksessa on käytetty lainopillista tutkimusmenetelmää ja lisäksi se on toteutettu tapaustutkimuksena. Tutkimuksen teoriana toimii myös osittain myös haastateltavien asiantuntijoiden kautta saadut kokemukset.

Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena tarkastella rauhanajan eli normaaliolosuhteissa tapahtuvaa toimintaa. Tutkimuksessa keskitytään poliisitoiminnan havaintoihin viranomaisyhteistyössä ja lainsoveltamisessa. Asiantuntijoiksi haastatteluihin on valikoitunut Sami Joutjärvi (evp. majuri, komisario) Itä-Suomen poliisilaitokselta ja Arto Vänninen (komisario), Itä-Suomen poliisilaitokselta. Vastaajilla on pitkän linjan poliisikokemus operatiivisista tehtävistä sekä Vännisellä myös valmiussuunnittelusta. Joutjärvi on tehnyt pitkän uran Rajavartiolaitoksen palveluksessa ja toimii tällä hetkellä yleisjohtajana Itä-Suomen poliisilaitoksella sekä toimii viranomaisyhteistyön yhdyshenkilönä.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan asioita tapausten perusteella. Tällä tavoin pyritään saamaan lisää tietoa tietystä ilmiöstä tai tapahtumasta. Haastatteluilla saadaan tietoa haastateltavien kokemuksista sekä näkemyksiä aiheeseen liittyen.

1.3 Tutkimuskohde

Tutkimuskohteena on poliisia, puolustusvoimia sekä Rajavartiolaitosta koskettava lainsäädäntö, kuten muun muassa poliisilaki, rikoslaki, rajavartiolaki, laki sotilaallisesta maanpuolustuksesta sekä aluevalvontalaki ja sen soveltaminen yhteistoiminnassa puolustusvoimien, sekä Rajavartiolaitoksen kanssa. Tarkoituksena on tutkia myös normaaliolosuhteissa ennalta arvaamatonta ja yhtäkkiä syntyvää tilannetta, joka on arvioitavissa terrorismirikoksen kautta (RL34a).

Aiheen ulkopuolelle tässä vaiheessa jäävät yksityiskohtaisemmat toiminnot eri viranomaisten välillä; tilannekuva oman organisaation sisällä ja viranomaisten välillä, yhteistoiminta eri viranomaisten johtokeskusten välillä, yhteis- ja virka-aputoiminnan puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen erityisryhmien kaluston kanssa. Tutkimuksessa ei syvennyttä avamaan virka-apu yhteistoimintaa, voimakeinojen käyttöä (alue- ja asevelvollisten osalta). Lisäksi tämän tutkimuksen ulkopuolelle jää virka-apulainsäädännön yksityiskohtiin perehtyminen sekä tutkiminen päätöstasoista virka-avun antamiselle. Edellä mainitut asiat kuitenkin käsitellään tässä tutkimuksessa kokonaiskuvan ja toimintojen hahmottamiseksi ja selventämiseksi.

Tällä tutkimuksella on tarkoitus saada uutta tietoa eri viranomaisten lainsäädännön soveltuvuudesta yhteistoimintaan. Työn tarkoitus on selvittää, miten yhteistoiminta toimii lainsäädännön perusteella ja missä on toimintaa rajoittavia ja heikentäviä ja hidastavia tekijöitä. Aiheen käsittely on jäänyt pääsääntöisesti lainsäädännön tulkintaan eri toimijoiden kesken. Myös poliisin puolella on hyvä avata käsitteistöä ja toimivaltuuksia tiivistäen ne rajattuun konseptiin.

2 TUTKIMUSKYSMYKSET JA MENETELMÄ

2.1 Tutkimuskysymykset

Pääkysymyksenä tässä tutkimuksessa on, mitkä ovat eri viranomaisten toimivaltuudet yleisen järjestyksen- ja turvallisuuden rikoksissa, terrori-iskussa sekä Suomen valtioon kohdistuvan vihamielisen sotilaallisen toiminnan osalta? Alakysymyksinä ovat: millaiset edellytykset viranomaisilla on toimia nykytilanteessa ja mitä kehitettävää löytyy nykyisestä tilanteesta sekä mitkä ovat epäselviä asioita toimivallan näkökulmasta?

Haastatteluihin on valikoitunut neljä erilaista tapausta. Ensimmäisessä tapauksessa tutkitaan keskisuudessa kaupungissa tapahtunutta räjähdystä. Tämä tapaus kuuluu lähinnä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kohtaan. Toisessa tapauksessa tutkitaan räjähdystä muun muassa varastotiloissa keskisuurella rajaylityspaikalla. Tässä tapauksessa tulee huomioitavaksi myös uusi rajavartiolaki. Kolmannessa tapauksessa tutkitaan räjähdystä puolustusvoimien harjoitusalueella. Tässä tapauksessa tulee myös huomioida siviilihenkilöstön turvallisuus ympäristössä. Neljännessä tapauksessa tutkitaan mahdollista Suomeen kohdistuvaa vihamielistä sotilaallista toimintaa, jossa lentokentälle on laskeutunut tunnuksellisia, mutta toistaiseksi tunnistamattomia sotilaallisia joukkoja. Tässä tapauksessa on tarkastelun kohteena erityisesti aluevalvontalaki.

Haastatteluissa käytetään kuitenkin rajausta ja keskitytään erityisesti toimivaltaan ja vastuuseen tehtävän hoitamisesta. Erityisesti keskitytään siihen, mikä viranomainen johtaa tilannetta ja mistä toimivalta säännökset tulevat toimimiseen. Lisäksi huomioidaan virka-aputoiminta poliisin, puolustusvoimien sekä Rajavartiolaitoksen kanssa.

Lisäksi kysymysten ja tapausten perusteella kartoitetaan asiantuntijavastaajien kokemuksesta toimivaltuuksien ja viranomaisyhteistyön kehittämistä.

2.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä työssäni on oikeusdogmatiikka, jonka perusteena on voimassa oleva oikeus.

Oikeustiede voidaan määritellä tieteenksi, joka tutkii oikeutta. Kun määritämme oikeustieteen tutkimuskohteensa oikeuden kautta, emme saa rajata oikeutta vain voimassaolevaan oikeuteen tai yhteiskunnassa vallitseviin oikeudellisiin käytäntöihin, vaan oikeus on pidettävä avoimena kaikille oikeudellisille ilmiöille. (Hirvonen 2011, 22.)

Työn tarkoituksena on tutkia lainsäädäntöä ja sen vaikutuksia ja mahdollisia ongelmakohtia terrorismirikoksen yhteydessä poliisin, puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen yhteistoimintaan. Oikeustieteiden tutkimuskohteista todetaankin, että aiheen pitää jollakin tavoin liittyä oikeusnormeihin ja niillä toteutettavaan yhteiskunnalliseen sääntelyyn tai oikeudelliseen ajatteluun. (Husa ym. 2008, 17).

Tässä työssä tutkimus perustuu pääsääntöisesti voimassaolevaan lainsäädäntöön sekä kokemusperäiseen tietoon eri harjoitusten ja käytännön toimien perusteella. Yleissääntönä voidaan pitää, että mitä lähempänä säädöksen lopullista päätöksentekoa kirjallinen valmistelu- tai käsittelyaineisto on syntynyt, sitä suurempaan pidetään argumentaatioarvoa (Husa, Mutanen, Pohjolainen 2008, 49).

Tässä työssä on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa tarkastellaan merkitysten maailmaa, joka on ihmisten välinen ja sosiaalinen. Merkitykset ilmenevät suhteina ja niiden muodostamina merkityskokonaisuuksina. (Vilka 2015, 118.)

Tässä työssä tutkitaan kokemuksiin ja voimassaolevaan lainsäädäntöön liittyviä merkityksiä. Aineiston kerääminen tehdään tutkimusongelman perusteella (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Laadullisen tutkimusmenetelmän luonteen ja tiedonintressin vuoksi tutkimuksessa korostuvat kolme näkökulmaa tutkimuskohteeseen. Nämä ovat konteksti, ilmiön intentio ja prosessi. (Vilka 2015, 120.) Tässä tutkimuksessa on otettu selvää ja huomioitu kontekstin

osalta, että se liittyy olennaisesti viranomaisten yhteistoiminnan lainsäädäntöön ja sen yhteensovittamiseen toiminnassa.

Intentio on huomioitu, että koko tutkimus on luotu parantamaan ja selkeyttämään lainsäädännön soveltamista eri toimijoiden kesken. Haastatteluissa on päädytty tarkastelemaan poliisin näkökulmaa asioihin asiantuntijoiden kautta. Haastatteluissa on keskitytty haastateltavien lainsäädännön tuntemiseen ja erityisesti kokemukseräiseen tietoon. Haastattelujen osalta tuli erittäin selkeästi esille haastateltavien oma kokemus.

Huonosti onnistuneella haastattelulla voisi käydä Vilkan mainitseamalla tavalla: tutkittava rakentaa intentiotaan tutkijalle puhumalla hyvin alalla tai elämässään vakiintuneella tavalla ja normittaa omaa tai toisen toimintaa niin, että tutkijalle avautuu tyypillisiä käsityksiä alalta tai tavasta puhua tai elää asiayhteydessä, mutta tutkittavan oma kokemus jää peittoon. (Vilka 2015, 121.)

Tässä tutkimuksessa tutkimusprosessi on onnistunut aikataulun ja tuotantoedellytysten suhteen hyvin. Tutkimusaikataululla on ollut merkitystä, miten syvälle tutkittavassa aiheessa on päästy. Tähän on auttanut myös oma kokemus tutkittavasta asiasta. Tutkimus ei olisi ollut näin laadukasta, mikäli aiheesta ei olisi pitkää kokemusta omalta sekä haastateltavien osalta. Tutkimusaikataululla on merkitystä sen suhteen, miten syvälle tutkittavassa asiassa tai ilmiössä tutkijan on mahdollista päästä (Vilka 2015, 121).

Rajaamisessa analyysi ja tulkinnat ovat pääasia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Viitekehyksenä toimii muun muassa voimassa oleva lainsäätö, kuten poliisilaki, rajavartiolaitonlaki, laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille, aluevalvontalaki ja asetus aluevalvonnasta sekä rikoslaki. Viitekehykseen sisältyvät haastattelu ja havaitut asiat asiantuntijoiden perusteella sekä kehittämissuhteet sekä puutteet lainsäädännössä.

Haastattelujen perusteella pyritään löytämään lainsäädännön ja asiantuntijoiden kautta tehokkaat toimintatavat ja havaitsemaan mahdolliset ongelmatilat ja löytämään kehittämistarpeita näiden osalta.

Tutkimus tapauksia, joissa käsitellään erilaisia tilanteita, joihin asiantuntijat vastaavat haastatteluosioissaan. Haastattelut on toteutettu teemahaastatteluina kuvitteellisen, mutta mahdollisten skenaarioiden pohjalta.

Tähän työhön on valikoitunut teemahaastattelu. Teemahaastattelu sijoittuu formaaliudessaan lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välin. Haastattelu ei etene tarkkojen, yksityiskohtaisten, valmiiksi muotoiltujen kysymysten kautta, vaan väljemmin kohdentuen tiettyihin ennalta suunniteltuihin teemoihin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 55.) Tässä tutkimuksessa kysymykset on mietitty tarkasti teemojen mukaan, joita ovat yleinen järjestys- ja turvallisuus, terrorismi ja Suomeen kohdistuva vihamielinen sotilaallinen toiminta.

Aineistoa tähän tutkimukseen on kertynyt laajasti, koska käsiteltäviä aiheitakin on paljon. Aineistoiksi on valikoitunut poliisin, puolustusvoimien sekä Rajavartiolaitoksen lainsäädäntö sekä osittain yhteensovittamisessa myös aluevalvontalaki Suomeen kohdistuvan sotilaallisen vihamielisen toiminnan osalta. Rajaamisessa analyysi ja tulkinat ovat pääasia (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

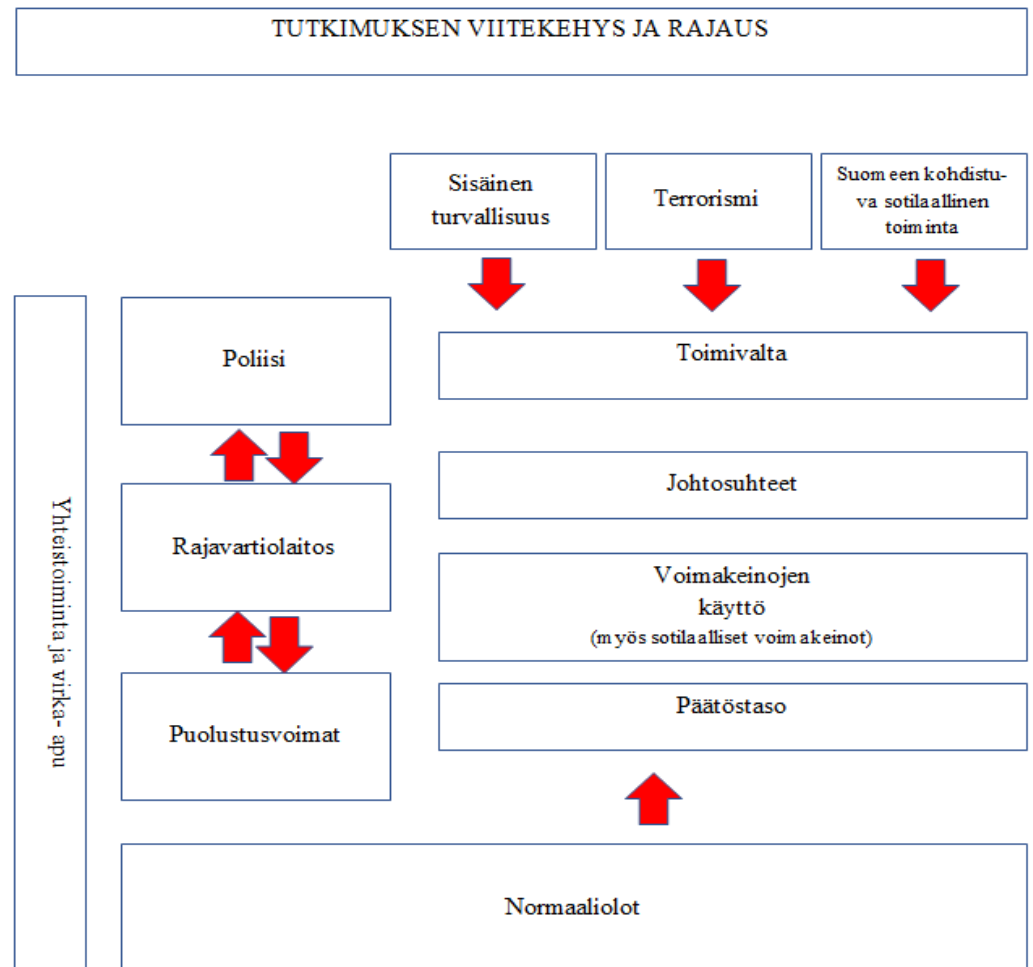
Tämän tutkimuksen teemahaastattelun kysymysten muotoilussa on auttanut kohderyhmän ja toimialan tuntemus. Minulla ja haastateltavilla on pitkän linjan poliisikokemus sekä laaja-alainen kokemus viranomaisyhteistyöstä. Lomakekysymysten ja teemahaastattelun kysymysten muotoilussa auttaa kohderyhmän tuntemus (Vilka 2015, 127).

Tutkimus on toteutettu sähköposti- ja puhelinhaastatteluilla. Haastatteluaineisto on muutettu tarvittavilta osin tekstimuotoon litteroimalla. Haastatteluaineiston muuttamista tekstimuotoon kutsutaan litteroinniksi (Vilka 2015, 137). Litterointi on auttanut tutkimusaineiston analysoinnissa ja järjestelmällisessä läpikäymisessä. Tämän tutkimuksen haastattelut ovat tutkimuksen tekijän hallussa.

Tutkimuskysymykset ja vastaukset on käyty lävitse haastateltavien kanssa tarvittavilta osin, että tarkoitetut asiat ovat oikein niissä merkityksissään. Tehtiin litterointi sitten koko tutkimusaineistolle tai sen osille, litteroinnin tulee vastata haastateltavien suullisia lausumia ja niiden merkityksiä, joita tutkittavat ovat asioille antaneet (Vilka 2015, 138).

Rajauksena tässä tutkimuksessa keskitytään normaalioloissa tapahtuviin häiriöihin ja tapauksissa keskitytään suuremmilta osin toimivalta- ja johtosuhdekysymyksiin, katso kaavio 1.

VIITEKEHYS

Kaavio 1. Opinnäytetyön viitekehys ja rajaus.

3 TUTKIMUKSESSA TARKASTELTAVIEN VIRANOMAISTEN TEHTÄVÄT, TOIMIVALTA JA KESKEINEN LAINSÄÄDÄNTÖ

3.1 Johtosuhteet ja toimivalta

Sisäistä turvallisuutta koordinoi AVI (aluehallintovirasto) alueellaan. Aluehallintoviraston lakisääteinen tehtävä on muun muassa sisäiseen turvallisuuteen liittyen edistää alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelua. Yleisesti sisäisen turvallisuuden ylläpito ja parantaminen kuuluu eri toimijoiden yhteistyöhön.

EU:n sisäisen turvallisuuden prioriteeteiksi on määritelty terrorismin, terrorismiin radikalisoitumisen sekä terrorismiin rekrytoinnin ja rahoituksen torjunta sekä vahvistettu rajaturvallisuus, vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden ennalta ehkäisy ja torjunta sekä verkko-rikollisuuden ennalta ehkäisy ja torjunta sekä verkkoturvallisuuden edistäminen. (Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta, 11.)

Viranomaisyhteistyöllä onkin tärkeä merkitys myös kansainvälisesti torjuttaessa uhkia tai käynnissä olevia tilanteita. Tärkeää on saada viranomaisyhteistyö toimimaan sujuvasti tilanteen niin vaatiessa. Jokainen viranomainen seuraa tahollaan toimintaympäristöään ja toiminnassa muutokset on huomioitava.

3.2 Poliisi

Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. (Poliisilaki 1§, 872/2011.)

Kuten poliisilain ensimmäisessä pykälässä mainitaan, poliisille kuuluu ensisijaisesti oikeus- ja yhteiskuntajärjestelmän turvaaminen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen. Tässä työssä käsitelläänkin niin sanotusti myös yleisen järjestyksen kautta muodostuvia rikoksia ja tapahtumia, kuten viranomaisyhteistyötä terrorismirikoksessa. Poliisi on kuitenkin pääsääntöisesti toimija, jolle tehtävät ensimmäisenä tulevat.

Viranomaisyhteistyöhön liittyen tärkeää on poliisilain ensimmäisen pykälän mukaan, että poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi muiden viranomaisten kanssa, mitä tässäkin opinnäytetyössä tarkastellaan.

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisellä suojataan yhteiskunnan keskeistä infrastruktuuria. Samalla ennalta estetään ja torjutaan terrorismia, järjestäytynyttä ja muuta vakavaa rikollisuutta sekä vakavia häiriöitä. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, 19.)

Viranomaisen on annettava poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi sellaista tarpeellista virka-apua, jonka antamiseen asianomainen viranomainen on toimivaltainen. Puolustusvoimien virka-avusta poliisille säädetään lailla erikseen. (Poliisilaki 9:2 §.)

Poliisille kuuluu muun muassa oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen. Mikäli poliisi ei pysty pitämään oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä kunnossa omilla resursseilla on sen turvauduttava virka- apuun toiselta viranomaiselta.

Laissa määritellään, että toisen viranomaisen on annettava poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi sellaista tarpeellista virka-apua, jonka asianomainen viranomainen on toimivaltainen. Kuten aikaisemmin oli esitetty, esimerkiksi oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamiseen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen poliisi on toimivaltainen.

3.2.1 Voimakeinojen käyttö

Poliisin voimakeinojen käyttämisestä säädelään poliisilain 2 luvun 17–19 pykälissä.

Poliisimiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimittamiseksi, vapautensa menettäneen pakene- misen estämiseksi, esteen poistamiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. (Poliisilaki 2:17.)

Poliisin hätävarjelusäännöksiä uudistettiin vuonna 2011 ja ne löytyvät rikoslain 4 luvun 4 §:stä. Poliisilla on oikeus torjua aloitettu tai välittömästi uhkaava oikeudeton hyökkäys.

Poliisilla on oikeus puolustusvoimien avustuksella käyttää sotilaallisia voimakeinoja terrorismirikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi sen mukaan kuin puolustusvoimien virkaavusta poliisille annetussa laissa (781/1980) säädetään.

Voimakeinojen käyttö määritty poliisilain 2:17–19 §:n mukaan. Poliisimiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimittamiseksi, vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi, esteen poistamiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. Voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Poliisimiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjeluun siten kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädetään. Tällaisessa hätävarjeluissa poliisimies toimii virkavastuulla. Arvioitaessa hätävarjeluun puolustettavuutta on otettava huomioon poliisimiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset. Sillä, joka poliisimiehen pyynnöstä tai tämän suostumuksella tilapäisesti avustaa poliisimiestä tilanteessa, jossa on välttämätöntä turvautua sivullisen apuun voimakeinojen käytössä erittäin tärkeän ja kiireellisen poliisin virkatehtävän suorittamisessa, on oikeus poliisimiehen ohjauksessa sellaisten voimakeinojen käyttämiseen, joihin poliisimies toimivaltansa nojalla hänet valtuuttaa. Poliisilla on oikeus puolustusvoimien avustuksella käyttää sotilaallisia voimakeinoja terrorismirikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi sen mukaan kuin puolustusvoimien virkaavusta poliisille annetussa laissa (781/1980) säädetään. (Poliisilaki 2:17§.)

Ampuma- aseiden käytöstä säädetään poliisilain 2:19§:ssä; Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suorittaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti. Ampuma-aseiden käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-aseiden käytöstä varoittamista, ampuma-aseella uhkaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseiden esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseiden käyttöä. Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää päällystöön kuuluva poliisimies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista. (Poliisilaki 2:19.)

Kokonaisuutena poliisin voimankäyttöön liittyy tarpeellisuus ja puolustettavuus. Jälkikäteisessä arvioinnissa tarkastelun kohteena ovat tarpeellisuus- ja puolustettavuus. Tarpeellisuus ja puolustettavuutta arvioi syyttäjän esiselvityksessä ja syyteharkinnassa, sama koskee oikeusasiamiehen arviointia, että tuomioistuimen ratkaisukäytäntöjä.

Lennoikkitoiminta on lisääntynyt kansainvälisesti oleellisesti. Poliisilakia on muutettu vuonna 2018 kattamaan voimakeinojen käyttöä myös lennokkeihin tai miehittämättömiin ilma-aluksiin. Poliisimiehellä on oikeus ottaa ilmailulain 2 §:n 1 momentin 21 kohdassa tarkoitettu lennokki ja 22 kohdassa tarkoitettu miehittämätön ilma-alus tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se on välttämätöntä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, rikosten ennalta estämiseksi tai jo aloitetun rikoksen keskeyttämiseksi, erityisten valvontakohteiden vartioimiseksi, poliisitehtävän tai merkittävän valtiollisen tapahtuman turvaamiseksi taikka onnettomuuspaikalla suoritettavien toimenpiteiden tai toimenpiteen kohteena olevan henkilön yksityisyyden suojaamiseksi. (Poliisilaki 2:11a §, 22.2.2019/243).

Laissa on määritelty ne tavat, millä tavoin poliisi voi puuttua mainittujen laitteiden lennättämiseen ja kulkuun. Poliisimies voi 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa käyttää teknistä laitetta, joka ei aiheuta vähäistä suurempaa haittaa radio- tai muulle viestinnälle taikka yleiselle viestintäverkolle. Teknistä laitetta voidaan käyttää, jos se on puolustettavaa ottaen huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen toiminnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Laitetta saa käyttää vain niin kauan kuin se on välttämätöntä toimenpiteen suorittamiseksi. Teknistä laitetta saa käyttää ainoastaan asianmukaisen koulutuksen saanut poliisimies (Poliisilaki 2:11a §).

3.3 Puolustusvoimat

Puolustusvoimien tehtävänä on Suomen sotilaallinen puolustaminen, johon kuuluvat: maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen. (Laki puolustusvoimista 1:2§, 11.5.2007 / 551.)

Puolustusvoimien tehtäviin kuuluu myös tuen antaminen muille viranomaisille. Puolustusvoimille on viranomaisyhteistyöhön mittavat resurssit sekä kattava kalusto.

Puolustusvoimien tehtäviä ovat muun muassa; virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi. (Laki puolustusvoimista 1:2§.)

Kuten laissa puolustusvoimista määritellään, tehtäviin kuuluvat virka- apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikoksen estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi. Tämän lain ja kohdan perusteella poliisi voi pyytää puolustusvoimilta virka- apua esimerkiksi yhteiskuntarauhan turvaamiseen, sekä terrorismirikoksiin.

Puolustusvoimat valvoo Suomen maa- ja vesialuetta sekä ilmatilaa ja turvaa alueellista koskemattomuutta siten kuin aluevalvontalaissa ([755/2000](#)) säädetään. (Laki puolustusvoimista 2:3§.)

Laissa puolustamista 4§:n mukaan on mainittu muun muassa, että se puolustaa laillista yhteiskuntajärjestystä tarvittaessa sotilaallisin voimakeinoin aseellisen hyökkäyksen tai sitä vastaavan ulkoisen uhan kohdistuessa Suomeen. Tässä opinnäytetyössä syvennyttään myöhemmin puolustusvoimien virka- apuun poliisille laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustamisessa.

Puolustusvoimien ohjeistuksessa virka- avut jaetaan tavanomaiseen ja tavanomaisesta poikkeavaan virka- apuun.

Tavanomainen virka-apu ja siihen rinnastettavat velvoitteet sisältävät seuraavat: Virka-apu poliisille (henkilön etsiminen ja kiinnioton tukeminen, paikan / alueen eristäminen ja tutkiminen, liikenteen ohjaaminen, henkilöiden ja omaisuuden tilapäinen suojaaminen, räjähteiden tunnistaminen ja muut tehtävät). Virka-apuun muille viranomaisille kuuluu (henkilöstö, kalusto, erityisasiantuntemus), Meripelastustoiminta, ilmailun etsintä ja pelastuspalvelu, osallistuminen säteilyvalvontaan. (Puolustusministeriö, Puolustusvoimien antaman virka- avun nykytila ja kehittäminen, 13.)

Tavanomaisesta poikkeavaan virka- apuun kuuluu muun muassa SVK- virka- apu poliisille sekä aseellinen virka- apu poliisille. SVK- virka- apu (sotilaallisten voimakeinojen käyttäminen terrorismi rikosten estämiseen). Aseellinen virka- apu käsittää voimakeinojen käyttämistä vastarinnan murtamiseksi.

Vaikka poliisilla on paljon erityisosaamista, mutta joskus voi tulla muun muassa kalusto- ja henkilöstörajoituksia tehtävän suorittamiseksi. Huomioitavaa ja yleisiä poliisin pyytämiä virka- apuja puolustusvoimilta liittyy räjähteiden tunnistamiseen ja raivaamiseen. Mikäli räjähdde todetaan niin sanotuksi sotilasräjähteeksi, tällöin tehtävä on puolustusvoimille kuuluva.

3.3.1 Voimakeinojen käyttö

Aluevalvontaviranomaisia ovat sotilas-, rajavartio-, poliisi- ja tulliviranomaiset sekä niiden aluevalvontaan määrätyt virkamiehet. (Aluevalvontalaki 6:23§ (23.11.2018/945.)

Aluevalvontalaki 31§:ssä määritellään viranomaisten voimankäyttöoikeudet. Laissa määritellään nimenomaan aluevalvontalain tehtävään liittyviä voimankäyttöoikeuksia.

Voimakeinojen käyttämisestä päättää aluevalvontaa suorittava aluevalvontaviranomainen, jollei 33 tai 34 §:stä muuta johdu.

Puolustusvoimat turvaa Suomen aluetta, kansan elinmahdollisuuksia ja valtiojohdon toimintavapautta sekä puolustaa laillista yhteiskuntajärjestystä tarvittaessa sotilaallisin voimakeinoin aseellisen hyökkäyksen tai sitä vastaavan ulkoisen uhan kohdistuessa Suomeen. Sotilaallisten voimakeinojen tulee olla sopuosoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Sotilaallisilla voimakeinoilla tarkoitetaan sotilaan henkilökohtaisen aseeseen ja sitä voimakkaampaa asevoiman käyttöä. (Laki puolustusvoimista 2:4§.)

Kuten edellä mainitussa laissa määritellään, puolustusvoimien käyttämiseen voimakeinojen suhteen vaaditaan yhteiskuntajärjestyksen horjumista aika tavalla, kuten yleinen yhteiskuntajärjestys horjuu, valtionjohdon toimintavapaus on vaarassa tai ulkoinen aseellinen uhka kohdistuu Suomeen.

3.4 Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen tehtävänä on ensisijaisesti rajaturvallisuuden ylläpitäminen.

Rajavartiolaitokselle on säädetty lisäksi muita tehtäviä Rajavartiolaissa. Rajavartiolaitos suorittaa poliisi- ja tullitehtäviä, etsintä-, pelastus- ja ensihoitotehtäviä sekä osallistuu sotilaalliseen maanpuolustukseen (Rajavartiolaki 1:3§, 15.7.2005 / 578).

Edellä mainitut ovat niitä tehtäviä joiden kautta viranomaisyhteistyötä tarkastellaan tässä opinnäytetyössä. Rajavartiolaitos toimii siis ensisijaisesti rajaturvallisuuden ylläpitäjänä. Kuitenkin se suorittaa myös poliisitehtäviä.

Uudessa Rajavartiolaissa 4:20§:n mukaan Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla, toimitilassaan ja hallinnassaan olevalla alueella silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä. Lisäksi 21§:n mukaan on määritelty, että Rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia kiireellisiä tehtäviä yleisen ja järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia 33§:ssä tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa.

Rajavartiolain 33§:n mukaan rajavartiomiehellä on poliisivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Rajavartiolain 10:77§:ssä säädelään Rajavartiolain antamasta virka-avusta poliisille. Laissa säädelään, että Rajavartiolaitos on velvollinen antamaan virka-apua. Laissa määritelään virka-avun edellytykset. Poliisille on annettava virka-apua kaluston sekä henkilövoimavarojen osalta.

Virka-avun antamisesta päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Suomen alueen ulkopuolella annettavasta tuesta päättää rajavartiolaitoksen päällikkö.

Rajavartiolaki uudistui 11.1.2019 ja siinä saatettiin Rajavartioviranomaiselle enemmän toimivaltuuksia muun muassa toimia ja torjua häiriötilanteita rajanylityspaikoilla.

Lain 20§:ssä on lausuttu muun muassa seuraavaa; Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla, toimitilassaan ja hallinnassaan olevalla alueella silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä. Rajavartiolai-

toksen on viipymättä ilmoitettava poliisille vähäistä vakavammasta 1 momentissa tarkoitettuun yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvästä toimenpiteestään. (Rajavartiolaitaki 4:20§ 11.1.2019/9.)

Edellä mainittu lisäys on viranomaisyhteistyöstä ja resurssien tehokkaasti käytöstä erittäin hyvä lisäys.

Uuden lain mukaan Rajavartioviranomainen voi tehdä tarpeellisia poliisi toimenpiteitä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia kiireellisiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia 33 §:ssä tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa. (Rajavartiolaitaki 4:21§.)

Harvaan asutuilla ja rajaturvallisuuteen liittyvillä alueilla poliisi turvautuu saumattomasti rajavartiolaitoksen apuun.

Rajavartiomies voi kohtaamassaan asiassa suorittaa 1 momentissa tarkoitettua toimenpiteen ilman poliisin pyyntöäkin, jos toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta. Toimenpiteestä on viipymättä ilmoitettava poliisille. Toimenpiteestä on poliisimiehen pyynnöstä luovuttava tai jo aloitettu toimenpide on keskeytettävä. (Rajavartiolaitaki 4:21§.)

Terrorismintorjuntaan ja muihin erityistilanteisiin on tullut uudistus Rajavartiolain 22§:ään. Tässä tutkimuksella käsitellään myöhemmin tätä aihetta tarkemmin. Laissa terrorismin torjunnasta säädellään muun muassa seuraavalla tavalla; Rajavartiolaitos voi päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä antaa poliisin käyttöön kalustoa, henkilöitä ja erityisasiantuntijapalveluja, jos se on erityisen uhan vuoksi välttämätöntä terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen torjumiseksi, vaarallisen henkilön kiinniottamiseksi, koontumisellaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavan tai liikenteelle esteenä oikeudettomasti olevan väkijoukon hajottamiseksi taikka rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi (Rajavartiolaitaki 4:22§).

Uudessa Rajavartiolaissa on määritelty 5:34c§:ssä muun muassa sotilaallisista toimivaltuuksista maanpuolustuksellisessa tehtävässä. Tässä tutkimuksessa ei perehdytä maanpuo-

lustukselliseen tehtävään, koska opinnäytetyö käsittelee niin sanotusti rauhanajan, eli normaaliolojen toimintaa.

3.4.1 Voimakeinojen käyttö

Rajavartiomiehen voimakeinojen käyttämisestä säädetään Rajavartiolaissa. Rajavartiomiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus, jollei muualla laissa toisin säädetä, vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimeksisanoimiseksi, vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi, esteen poistamiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. (Rajavartiolaki 5:35§.)

Voidaan todeta, että voimakeinojen käyttö on määritelty hyvin samansuuntaisesti poliisin voimakeinojen käytön kanssa.

Edellä tarkasteltiin perusteita voimankäyttöoikeuksiin. Voimankäyttöoikeuksiin ei ole tarkoitus syventyä tässä tutkimuksessa, vaan tarkoitus on tuoda esille toimintaedellytyksiin liittyvät oikeudet. Myöhemmissä osissa käsitellään virka-apua ja yhteistoiminnan muodostumista muun muassa skenaarioiden osalta, joten nämä toimivat pohjana myös asiantuntijoiden haastatteluissa.

4 SISÄINEN TURVALLISUUS

4.1 Sisäisen turvallisuuden strategia

Sisäisen turvallisuuden strategia rakentaa Suomesta maailman turvallisinta maata. Mitä tähän tarvitaan? Varmaan ensisijaista on huomioida, että meillä on vakaa yhteiskuntarakente ja voimme puolustaa sitä häiriötilanteissa ja pystymme reagoimaan mahdollisimman ketterästi myös muuttuviin uhkakuviiin.

Valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen sisäisen turvallisuuden strategiasta vuonna 2017. Strategian tavoitteena oli vastata aiempiin ohjelmiin verrattuna kokonaisvaltaisemmin ajankohtaisiin sekä ennen kaikkea ennakoituihin muutoksiin sisäisessä turvallisuudessa. Strategiassa on sekä linjauksia viranomaisille että muiden toimijoiden, kuten järjestöjen

ja kuntien, kanssa sovittuja toimenpiteitä tunnistettuihin sisäisen turvallisuuden muutosvoimiin vastaamiseksi. (Sisäministeriö, maailmanturvallisinta maata tekemässä, 10.)

Sisäisen turvallisuuden kehittäjänä sekä paikallisella tasolla asioiden ja toimenpiteiden testaajana toimivat paikalliset harjoitukset yhdessä eri viranomaisten kanssa. Harjoituksista saadaan paljon arvokasta tietoa lainsäädännön, kuin toiminnallisten kehitystarpeiden kar-toittamiseksi.

Sisäisen turvallisuuden toimintaympäristön muuttuessa viranomaisilta edellytetään kykyä vastata aiempaa moninaisempiin uhkiin samalla kun perinteiset uhkat ja viranomaistehtävät eivät merkittävästi ole vähentyneet. (Sisäministeriö, maailmanturvallisinta maata tekemässä, 10.)

Sisäiseen turvallisuuteen kuuluvat tavanomaiset häiriökäyttäytymiset ynnä muut rikokset. Järjestelmällistä viranomaisyhteistyötä tarvitaan erityisesti kouluammuskelujen, mahdollisten iskujen suuntautuessa kauppakeskuksiin tai muihin vastaaviin kohteisiin. Samoin viranomaisyhteistyötä tarvitaan muun muassa järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi ja yhteiskuntarauhan ylläpitämiseksi.

4.2 Poliisi

Sisäisen turvallisuuden osalta tavanomaisissa rikoksissa ja tapahtumissa poliisi johtaa ja vastaa. Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä (Poliisilaki 1§).

4.3 Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitos vastaa rajavartiolain 21§ ja 22§:n mukaan yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta itsenäisesti tai toimii yhteistoiminnassa virka- apu toiminnassa poliisin kanssa. Rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia kiireellisiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeel-

lisiä 33 §:ssä tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa (Rajavartiolaki 21§).

Virka-aputoiminnasta säädetään rajavartiolain 77§:ssä. Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiolaitos voi antaa pyynnöstä virka-apua valtion viranomaiselle sen laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi (Rajavartiolaki 11:77§).

4.4 Puolustusvoimat

Puolustusvoimat antaa virka-apua tarvittaessa poliisille virka-apulainsäädännön perusteella. Lainsäädännössä on perusteltu tyhjentävästi normaalioloihin kohdat ja vaatimukset virka-avulle.

Virka-apu koskee muun muassa seuraavia toimenpiteitä; henkilön etsimiseksi ja kiinnittämiseksi, paikan tai alueen eristämiseksi ja tutkimiseksi, liikenteen ohjaamiseksi, henkilöiden ja omaisuuden tilapäiseksi suojaamiseksi, räjähteiden raivaamiseksi, sekä muuhun sellaiseen tehtävään, jonka suorittamiseksi tarvitaan puolustusvoimien erityishenkilöstöä tai -välineistöä (Laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille 1§).

4.5 Yhteistoiminta yleisessä järjestyksessä ja turvallisuudessa sekä tavanomaisissa rikoksissa

Yhteenvedona tavallisten yleisen järjestyksen ja turvallisuuden osalta voidaan päätellä, että lainsäädännön perusteella yhteistoiminta on lainsäädännöllisesti selkeä. Poliisi hoitaa ensisijaisesti itse toimialueelleen kohdistuvat rikokset omalla henkilöstöllään ja kalustollaan. Mikäli poliisilla ei riitä kalusto tai henkilöstö tehtävän suorittamiseksi on mahdollisuus pyytää virka-apua toiselta viranomaiselta tehtävään, niin kaluston, kuin henkilöstönkin osalta.

Normaalioloissa poliisi pärjää omalla kalustollaan ja henkilöstöllään suhteellisen hyvin. Toki erityistä osaamista vaativissa tehtävissä, joihin tarvitaan asiantuntijoita tai erityistä kalustoa, voidaan turvautua viranomaisyhteistyöhön.

4.6 Virka-apu Rajavartiolaitos ja puolustusvoimat

Käytännössä poliisi johtaa ja myös vastaa tilanteesta. Rajavartiolaitos toimii yhteistoiminnassa poliisin kanssa Rajavartiolaki 21, 22§. Rajavartiolaitos voi toimia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamisessa poliisin kanssa myös virka-aputehtävänä Rajavartiolain 77§:n mukaisesti.

Puolustusvoimilta pyydetään tarvittaessa virka-apua ja he antavat sitä tarkoituksenmukaisesti virka-apulain perusteella.

5 TUTKIMUKSESSA KÄYTETTÄVÄT SKENAARIOT JA NIIHIN LIITTYVIÄ MÄÄRITELMIÄ

5.1 Terrorismi

Suomessa terrorismintorjunta perustuu kaikkien viranomaisten ja yhteiskunnallisten toimijoiden yhteistyöhön ja kumppanuuteen. Ymmärrys eri toimijoiden toimintamahdollisuuksista ja voimavaroista, siihen perustuva yhteistyö, lakiin perustuvat toimivaltuudet sekä selkeä vastuunjako parantavat terrorismintorjunnan vaikuttavuutta kokonaisuutena. Viranomaistoiminnan lisäksi yhteiskunnalle tärkeistä toiminnoista ja kohteista vastaavat tahot ja kansalaisyhteiskunta tuottavat terrorismintorjunnassa tarvittavaa tietoa. (Kansallinen terrorismin torjunta strategia 2018- 2021, 15.)

Myös terrorismin torjunnassa tarvitsemme ammattitaitoista ja lujittanutta viranomaisyhteistyötä. Näitä edistäviä tekijöitä ovat muun muassa ajantasainen lainsäädäntö sekä viranomaisten yhdessä harjoittelu, kuten on tässä tutkimuksessa aikaisemmin todettu.

Terrorismilla ei ole olemassa yhtä kansainvälisesti sovittua määritelmää. Ilmiönä terrorismi määritellään toimintana, joka sisältää kansallisen lain tai kansainvälisen oikeuden vastaisia tekoja, väkivaltaa tai sillä uhkaamista ja levottomuuden tai pelon aiheuttamisen tavoittelua. Suomessa rikoslain 34 a luku määrittelee terroristisessa tarkoituksessa tehtävät rikokset. (<https://intermin.fi/poliisiasiat/terrorismin-torjunta>.)

Tässä opinnäytetyössä onkin tarkoitus tarkastella rikoslain 34 a luvun mukaista tehtyä terroristisessa tarkoituksessa tehtyä rikosta ja viranomaisten yhteistoimintaa sen osalta. Työssä ei ole kuitenkaan tarkoitus tutkia terrorismia ja siihen johtuvia tekijöitä, vaan parem-

minkin keskittyä tämän hetkisiin tilanteisiin, lainsäädäntöön sekä tutkimuksella olevien viranomaisten yhteistyöhön.

Terrorismi on taktiikkaa. Sen yleisempiä käyttötarkoituksia ovat provokaatio, huomion saaminen omalle taistelulle, vihollisen nöyryyttäminen tai haastaminen, vihollisen kontrollin tai alueen hallinnan kyseenalaistaminen, pelottelu tai painostus, kostoisku, sekä erityistapauksissa kohdistetut salamurha. (Kullberg 2011, 16.)

Suomessakaan ei voida enää olla suojassa ja kuvitella, että muualla sattuu terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä iskuja, mutta ei meillä. Meidän on kehitettävä myös näiltä osin edelleen viranomaisyhteistyötä sekä lainsäädäntöä toimintojen tehostamiseksi ja yhteiskuntarauhan turvaamiseksi.

Suomessa tapahtui terroristisessa tarkoituksessa tehty isku Turussa 18.8.2017. Tapauksessa keittiöveitsillä tehdyssä iskuissa uhreiksi joutui kymmenen henkilöä. Uhreiksi joutuneista kaksi henkilöä kuoli tapauksen johdosta.

Iskun tehnyt marokkolainen henkilö saatiin pian kiinni tapahtuman jälkeen poliisin toimesta, jossa poliisi käytti virka- asetta sekä etälamautinta.

Henkilö tuomittiin käräjäoikeudessa kahdesta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä murhasta sekä kahdeksasta terroristisessa tarkoituksesta tehdystä murhan yrityksestä elinkautiseen vankeusrangaistukseen.

Kyseenomaisen tapahtumaan osallistui useita viranomaisia, joista jokainen johti oman alansa toimintaa oman lainsäädäntönsä perusteella. Paras tilannetietoisuus on yleensä viranomaisella, jolla on tapahtumassa eniten tehtävää (Onnettomuustukintakeskuksen raportti Puukotukset Turussa 18.8.2017, 50). Tätä ei mielestäni pidä sotkea toimivaltuuskysymyksiin ja johtosuhteista on selkeästi sovittava jo ennakkoon ja mahdollisimman nopeasti moniviranomaistilanteissa.

Terrorismin määrittelyssä ei ole saavutettu yleistä yhteisymmärrystä ja se on osoittautunut aiheen tutkijoiden parissa erittäin hankalaksi. Ongelmallisia ovat esimerkiksi terrorismin käsitteelliset rajat suhteissa muihin poliittisen väkivallan muotoihin, kuten radikaaleihin ideologioihin, aseelliseen oppositioon, sissisodankäyntiin, perinteiseen sodankäyntiin, ty-

rannimurhiin, muihin poliittisiin murhiin, kouluammuskelujen tapaisiin yksilöiden teke-
miin joukkomurhiin, materiaaliseen sabotaasiin ja ylipäätään jonkin hallituksen vastusta-
miseen. (Kullberg 2011, 6.)

Seuraavissa alakappaleissa on tarkoitus käydä toimivaltuuksia sekä virka-apua ja voiman-
käyttöä siihen liittyviä oikeuksia läpi lähinnä siviilikohteeseen tehdyssä terrori- iskussa.

Poliisille kuuluu ns. siviilikohteiden suojaaminen normaaliolosuhteissa. Poliisi siis johtaa
sekä vastaa kokonaisuudessa tapahtuneesta.

Suomessa on nykyisin varauduttu terrorismiin yhä voimakkaammin kuin ennen. Tilantee-
seen on päädytty muun muassa Euroopassa tehtyjen terrori-iskujen jälkeen. Näkyvimpinä
muutoksina kansalaisten silmissä ovat esimerkiksi lentokenttäpoliisien ajoittain näkyvillä
olevat konepistoolit, sekä toisaalta suurissa yleisötapahtumissa olevat raskaalla ajoneuvo-
kalustolla tukitut kadut tapahtumien läheisyydessä. (Holopainen, Luoto 2019, 15.)

Holopaisen ja Luodon edellä esiin tuomat seikat ovat yksittäisiä ja näkyviä muutoksia ja
kehitysaskelaita poliisin varautumisesta. Kokonaiskuvassa yhteiskunta on ottanut merkittä-
viä isoja askelaita terrorismiin varautumisessa.

Rajavartiolaitos toimii yhteistoiminnassa poliisin kanssa Rajavartiolain 22§:n tai Rajavar-
tiolain 77 §:n perusteella.

Rajavartiolain 22§:ssä määritellään seuraavanlaisesti terrorismintorjuntaan liittyen; Raja-
vartiolaitos voi päällystöönsä kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä antaa poliisin käyttöön ka-
lustoa, henkilöitä ja erityisasiantuntijapalveluja, jos se on erityisen uhan vuoksi välttämä-
töntä terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen torjumiseksi, vaarallisen henkilön
kiinniottamiseksi, kokoontumisellaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavan tai
liikenteelle esteenä oikeudettomasti olevan väkijoukon hajottamiseksi taikka rikoksilta ja
häiriöiltä suojaamiseksi (Rajavartiolaki 4:22§).

Tai muuten Rajavartiolaitos on velvollinen antamaan poliisille virka-apua Rajavartiolain
77§:n mukaan, jossa säädellään seuraavanlaisesti; Rajavartiolaitos on velvollinen antamaan
pelastusviranomaiselle, poliisille, Tullille ja puolustusvoimille virka-apua, joka edellyttää
sellaisen rajavartiolaitokselle kuuluvan kaluston, henkilövoimavarojen tai erityisasiantunti-
japalvelujen käyttöä, jota mainituilla viranomaisilla ei sillä hetkellä ole käytettävissään.

Rajavartiolaitos voi antaa pelastusviranomaiselle, poliisille ja Tullille sisällöltään virka-apua vastaavaa tukea Suomen alueen ulkopuolella niiden toimialaan kuuluvassa tehtävässä. Virka-avun ja tuen antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista. (Rajavartiolaki 10:77§.)

Rajavartiolainsäädäntö on muuttunut 1.4.2019 alkaen. Siinä on säädetty Rajavartiolaitokselle entistä laajemmat toimivaltuudet varautua ja toimia turvallisuusympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin. Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) ja poliisilain (872/2011) muutoksilla on kehitetty Rajavartiolaitoksen ja rajavartio-miehen normaaliolojen toimivaltuuksia siten, että Rajavartiolaitos voi varautua sekä nopeasti ja tehokkaasti vastata Suomen turvallisuusympäristössä ilmeneviin uhkiin sekä itsenäisesti että yhteistyössä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa. (Poliisihallitus, Kirje POL-2019-25178.)

Rajavartiolaki on uusiutunut osittain vuonna 2019. Huomion arvoisena on tullut, että 77a§:ssä säädelään Rajavartiolaitoksen virka-avusta ja tuesta poliisille terrorismirikoksen torjunnassa. Poliisilla on oikeus saada Rajavartiolaitokselta Suomen merialueella ja talousvyöhykkeellä sekä rajanylityspaikalla ja rajan läheisyydessä sotavarusteeksi hankitulla aseistuksella tapahtuvaa voimakeinojen käyttöä edellyttävää virka-apua [rikoslain 34 a luvun 1 §:n](#) 1 momentin 2, 3 ja 5–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi, jos se on välttämätöntä suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi eikä vaaraa ole mahdollista torjua lievemmillä keinoilla (Rajavartiolaki 11:77a).

Rajavartiolainsäädännön muutoksiin hybridiuhkiin varautumisessa on tavoitteena ollut kehittää, Rajavartiolaitoksen tehtäviä ja toimivaltuuksia siten, että Rajavartiolaitos voi varautua ja vastata nopeasti ja tehokkaasti turvallisuusympäristössä ilmeneviin uhkiin sekä itsenäisesti, että yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Normaaliolojen toimivaltuuksilla pystytään toimimaan myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja varmistetaan viranomaisten joustava yhteistyö sekä tarkoituksenmukaiset päällekkäiset toimivaltuudet. (Ihanus 2019, 2.)

Terroristisessa tarkoituksessa tehdyssä rikoksessa poliisin kalusto ja voimavarat eivät välttämättä riitä turvaamaan tilanteen hallintaan saamista ja näin ollen koko viranomaisketjun lainsäädännön tulee olla kunnossa.

Poliisilla onkin oikeus saada puolustusvoimilta virka-apua terrorismirikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi.

Poliisilla on oikeus saada puolustusvoimilta voimakeinojen käyttöä edellyttävää virka-apua [rikoslain 34 a luvun 1 §:n](#) 1 momentin 2–7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun rikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi, jos estäminen tai keskeyttäminen ei ole mahdollista poliisin omalla välineistöllä ja henkilöstöllä. (Laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille 4§)

Neljännessä pykälässä säädellään uudistuksen kautta (28.6.2017) nimenomaan virka-avusta, joka on virkamiehen henkilökohtaisen aseiden käyttöä voimakkaampaa ja sotavarusteiden tapahtuvaa ja poliisitehtävän suorittamiseen soveltuvaa asevoiman käyttöä, jos se on välttämätöntä suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi eikä vaaraa ole mahdollista torjua lievimmillä keinoilla.

Kuten aikaisemmin oli todettu, poliisi voi saada puolustusvoimilta virka-apua terroristisessä tarkoituksessa tehtyyn rikokseen sotilaallista virka-apua. Sotilaallisten voimakeinojen osalta 4a§:ssä määritellään, että virka-apua pyytää sisäasiainministeriö puolustusministeriöltä ja sen antamisesta päätetään valtioneuvoston yleisistunnossa.

Tässä kohtaa toki herää kysymys, miten nopeaa toiminta sitten mahdollisesti on?

Kuitenkin 4a§:n mukaan tätä toimintaa on nopeutettu seuraavalla tavalla; Jos valtioneuvostoa ei ole mahdollista saada riittävän nopeasti koolle, yhteiskunnan erittäin tärkeää toimintaa välittömästi ja vakavasti vaarantavassa kiireellisessä tapauksessa voi virka-apua pyytää sisäasiainministeriö puolustusministeriöltä, joka välittömästi päättää virka-avun antamisesta. Pyynnöstä ja päätöksestä on tällöin ilmoitettava viipymättä valtioneuvostolle ja tasavallan presidentille. Valtioneuvosto voi päättää jo aloitetun virka-avun antamisen jatkamisesta tai lopettamisesta (Laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille 4a§).

Rajavartiolaitokselta on myös mahdollista saada virka-apua Rajavartiolain 77§:n mukaan saada myös poliisin aseistusta voimakkaampaa virka-apua.

Rajavartiolaitoksella on poliisin johdolla oikeus sotavarusteeksi hankitulla aseistuksella tapahtuvien voimakeinojen käyttöön rajavartiolaitoksen avustaessa poliisia terrorismirikoksen estämisessä tai keskeyttämisessä 1 ja 2 momentin mukaisissa tilanteissa. Sotavarusteeksi hankitulla aseistuksella tapahtuvalla voimakeinojen käytöllä tarkoitetaan virkamiehen henkilökohtaista aseistusta voimakkaampaa sotavarusteeksi hankitulla aseistuksella

tapahtuvaa sellaista asevoiman käyttöä, joka soveltuu poliisitehtävän suorittamiseen. (Rajavartiolaki 11: 77a §.)

Kaikessa edellä mainitussa on kuitenkin huomioitava virka-avun ja muun toiminnan suhteen, että asevelvollisia ei voida käyttää. Asevelvollisuuslakia on uudistettu vuonna 2017.

Asevelvollisuuslaissa määritellään asevelvollisten käytöstä seuraavalla tavalla, mihin heitä ei saa käyttää; vaarallisten henkilöiden kiinniottamiseen, räjähteiden raivaamiseen, aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin, muihin 1–3 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä vastaaviin vaarallisiin tehtäviin (Asevelvollisuuslaki 8:78§ 28.6.2018 / 429).

Asevelvollisten tehtävät siis käytännössä jäävät vähemmän vaarallisiin tehtäviin, kuten eristykset, tarkkailutehtävät ja muut ei niin vaaralliset tehtävät. Vähemmän vaarallisissakin tehtävissä on kuitenkin huomioitava, että asevelvollinen ei ajaudu tehtävään tilanteen eläessä, että hän joutuisi käyttämään voimakeinoja. Tämä on operaatioiden johtajien huomioitava tilanteessa. Käyttö on kuitenkin lainsäädännössä aika selkeästi rajattu.

Yhteiskunnassa, kun sattuu mahdollinen terroristinen teko, käytännössä on kuitenkin jonkun päätettävä, että kysymyksessä on nimenomaan terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos. Nämä edellä mainitut lainsäädännön virka-apu toiminnot kuitenkin edellyttävät nimenomaan tilanteen käynnistymistä ja virka-avun saamista, että on kysymyksessä terroristinen rikos.

Käytännössä poliisi johtaa ja myös vastaa tilanteesta. Rajavartiolaitos toimii yhteistoiminnassa poliisin kanssa, Rajavartiolaki 22§. Rajavartiolaitos voi terrorismirikoksessa poliisin kanssa myös virka-aputehtävänä Rajavartiolain 77§:n mukaisesti.

Puolustusvoimilta pyydetään tarvittaessa virka-apua ja he antavat sitä tarkoituksenmukaisesti virka-apulain perusteella.

5.2 Suomen valtioon kohdistuva vihamielinen sotilaallinen toiminta

Tässä opinnäytetyössä on myös tarkoitus tarkastella haastattelujen ja lainsäädännön kautta myös tunnuksellisen sotilasjoukkojen tunkeutumista Suomen alueelle ja mahdollisia toimenpiteitä sekä toimivaltaa ja johtosuhteita.

Suomen puolustaminen edellyttää toimia maa-, meri-, ilma- ja kybertoimintaympäristöissä. Toimintaympäristön asettamat vaatimukset korostavat mm. tiedustelukykyä, eri hallinnonalojen valmiutta toimia nopeasti kehittyvissä tilanteissa, kykyä suojautua kauaskantoisten asejärjestelmien vaikutuksilta ja kyberpuolustuskykyä. (Valtionneuvoston puolustuselonteko 2017, 11.)

Aluevalvontalaki on uudistettu vuonna 2017 ja selkeästi erittelee muun muassa sotilaat sekä sotilasosastot. Aluevalvontalain 2 luvun 4§:ssä määritellään, että vieraan valtion sotilas ei saa ilman lupaa tulla Suomen alueelle eikä olla maassa, ellei Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Tämä koskee myös sotilasajoneuvoja.

Aluevalvontalaki lisäksi erittelee sotilaat ja sotilasjoukot tyhjentävästi. Mikäli Suomen alueella, sisämaassa havaitaan tunnuksettomia joukkoja, monesti käytännössä näistä ilmoitus tulee ensisijaisesti poliisille. Myöhemmin tarkastellaan mahdollisia toimenpiteitä tällöisen tapahtuman osalta, kuka johtaa ja mitkä ovat toimivaltuudet ja minkä aikaa mahdollisesti kestää, ennen kuin toimivaltainen viranomaisena saapuu paikalle ja mahdollisia muita toimenpiteitä tapahtuma pitää sisällään.

Aluevalvontalaissa 34§:ssä säädetään vihamielisen toiminnan torjumisesta. Tämä onkin käytännössä selvää, kun joukot ovat tunnuksellisia ja ne on todettu esimerkiksi vieraan valtion sotilaalliseksi toiminnaksi tai vieraan valtion joukoiksi. Kuitenkin käytännössä poliisi saattaa joutua ja kohdata tehtävällään ensimmäisenä tilanteen, missä onkin vieraan valtion joukkoja. Tässä on tarkoitus tarkastella toimivaltuuksia sekä johtosuhteita tällaisten asioiden kautta syntyvissä tilanteissa.

Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen tehtävänä on ryhtyä viivytyksettä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin valtakunnan turvallisuutta välittömästi ja vakavasti vaarantavan vihamielisen toiminnan torjumiseksi. Tällöin on tarvittaessa käytettävä sellaisia 33 §:ssä tarkoitettuja voimakeinoja, joita toiminnan vaarallisuus ja muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Toimenpiteeseen ryhtymisestä on viipymättä ilmoitettava puolustusministeriölle. (Aluevalvontalaki 6:34§.)

Aluevalvontalaissa on määritelty tyhjentävästi, mitä sisältää vihamielinen toiminta. Vieraan valtion tai tunnuksettoman sotilaallisen ryhmän oikeudettomasti Suomen alueeseen

kohdistamaa tai Suomen alueella toimeenpanemaa aseellista sotilaallista toimintaa (Aluevalvontalaki 6:34 §).

Aluevalvontaviranomaisia ovat sotilas-, rajavartio-, poliisi- ja tulliviranomaiset sekä niiden aluevalvontaan määrättyt virkamiehet (Aluevalvontalaki 6:23§.) Poliisi osallistuuakin aluevalvontatehtäviin aluevalvontalain 24§:n mukaan varsinaisten tehtävien yhteydessä. Poliisi on kuitenkin ilmoitettava kyseenomaisen lain mukaan sotilas- tai rajavartiioviranomaiselle aluerikkomuksesta ja alueloukkauksesta, aluerikkomuksen tai alueloukkauksen uhasta sekä ryhdyttävä käytettävissään olevin keinoin toimenpiteisiin aluerikkomuksen ja alueloukkauksen estämiseksi.

Tämän kautta puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos johtaa toimintaa. Poliisi toimii yhteistoiminnassa, ei virka-apuna muiden viranomaisten kanssa. Alkuvaiheessa, kuten lainsäädännön perusteella tulee esille, poliisi voi toimia itsenäisesti, mutta johto vastuu on Puolustusvoimilla.

Aluevalvonta on poliisille kuuluva lakisääteinen tehtävä. Käytännössä aluevalvontatehtävästä on ilmoitettava Johtokeskukseen ja josta hoitavat ilmoituksen Poliisihallitukseen. Poliisihallitus huolehtii ilmoittamisen Puolustusministeriöön ja pääesikuntaan.

Rajavartiolaitos huolehtii aluevalvonnasta valtakunnan rajoilla sekä siellä, minne sen toiminta rajavartiolain (578/2005) 4 §:n mukaan kohdentuu. (Aluevalvontalaki 6:24§.)

Rajavartiolaitos osallistuu valtakunnan puolustamiseen. Rajavartiolaitoksen korkeaa valmiutta, toimivaltuuksia ja suorituskykyä hyödynnetään puolustusjärjestelmän tukena alueellisen koskemattomuuden valvonnassa ja turvaamisessa. Tilanteen niin edellyttäessä rajajoukkoja liitetään puolustusvoimiin. Rajajoukkoja käytetään maa- ja meripuolustuksen tehtäviin osana puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitoksen puolustus-suunnittelu ja -valmistelut toteutetaan kiinteässä yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa. (Valtioneuvoston puolustusselonteko 2017, 20.)

Aluevalvontalain 23§:n mukaan puolustusministeriö johtaa ja sovittaa yhteen aluevalvontaviranomaisten toimintaa.

Aluevalvontalain 24§:n mukaan sotilasviranomaisen tehtävänä on huolehtia aluevalvonnan toimeenpanosta sekä alueviranomaisten yhteistoiminnasta.

Voimakeinojen käytöstä säädelään aluevalvontalain 31§:ssä. Edellä 23 §:n 1 momentissa tarkoitettulla aluevalvontaviranomaisella on tässä laissa säädettyä tehtävää suorittaessaan oikeus vastarinnan murtamiseksi, henkilön kiinniottamiseksi, ajoneuvon, ilma-aluksen tai aluksen siirtämiseksi tai 25 §:ssä tarkoitetun määräyksen panemiseksi täytäntöön käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Voimakeinojen käyttämisestä päättää aluevalvontaa suorittava aluevalvontaviranomainen, jollei 33 tai 34 §:stä muuta johdu. (Aluevalvontalaki 6:31 §.)

Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos voi käyttää aluevalvontalain perusteella sotilaallisia voimakeinoja.

Puolustusvoimat ja rajavartiolaitos voivat käyttää Suomen alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi tarpeellista sotilaan henkilökohtaisen aseiden käyttöä voimakkaampaa, sotavälinein tapahtuvaa asevoimaa. Tällaisten voimakeinojen käyttämisestä päättää puolustusministeriö, jollei puolustusvoimien ylipäällikön toimivallasta muuta johdu taikka 34 §:ssä toisin säädetä. (Aluevalvontalaki 6:33§.)

Mikäli sotilasjoukkojen toiminta on vihamielistä; on aluevalvontalain 34§:n mukaan puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen tehtävänä on ryhtyä toimenpiteisiin tilanteen edellyttämällä tavalla.

Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen tehtävänä on ryhtyä viivytyksettä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin valtakunnan turvallisuutta välittömästi ja vakavasti vaarantavan vihamielisen toiminnan torjumiseksi. Tällöin on tarvittaessa käytettävä sellaisia 33 §:ssä tarkoitettuja voimakeinoja, joita toiminnan vaarallisuus ja muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Toimenpiteeseen ryhtymisestä on viipymättä ilmoitettava puolustusministeriölle. (Aluevalvontalaki 6: 34§.)

Mitä sitten on vihamielinen toiminta ja miten se käytännössä todetaan?

Aluevalvontalaissa säädelään tyhjentävästi vihamielisestä toiminnasta. Siihen kuuluvat vieraan valtion sotilaalliset ryhmät, ovatpa ne tunnuksellisia tai tunnuksettomia. Vieraan valtion tai tunnuksettoman sotilaallisen ryhmän oikeudettomasti Suomen alueeseen kohdistamaa tai Suomen alueella toimeenpanemaa aseellista sotilaallista toimintaa (Aluevalvonta-

laki 6:34 28.6.207 / 428). Tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus syventyä elektroniseen häirintään tai muihin vastaaviin toimintoihin.

Miten sitten käytännön tasolla toimitaan? Jonkun on kuitenkin tehtävä päätös, että kysymyksessä on alueloukkaus tai vihamielinen toiminta. Poliisi sisämaassa varmasti tekee havaintoja muiden tehtävien osalta, silloin edellä mainituin kautta ilmoitukset hoituvat varsinaisesti vastaavalle viranomaiselle.

Puolustusministeriö johtaa ja sovittaa yhteen aluevalvontaviranomaisten toimintaa tämän lain soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, jollei puolustusvoimien ylipäällikön toimivallasta muuta johdu. (Aluevalvontalaki 5:23§.)

Sotilasviranomaisten tehtävänä on huolehtia aluevalvonnan toimeenpanosta sekä aluevalvontaviranomaisten yhteistoiminnasta. (Aluevalvontalaki 5:24§.)

Puolustusvoimat johtaa pääsääntöisesti tilannetta, mutta raja-alueilla voi myös johtaa Rajavartiolaitos.

Rajavartiolaitos huolehtii aluevalvonnasta valtakunnan rajoilla sekä siellä, minne sen toiminta rajavartiolain ([578/2005](#)) 4 §:n mukaan kohdentuu. (Aluevalvontalaki 5:24§.)

Kyseenomaisen tilanteen havaittua poliisi voi toimia itsenäisesti, mutta yhteistoiminnassa johtovastuu on puolustusvoimilla. Poliisin on kuitenkin käynnistettävä akuutit tilanteen hoitamista varten edellytettävät toimenpiteet.

6. HAASTATTELUT

6.1 Tapaus 1

Hätäkeskuksen ilmoituksen perusteella tulee ilmoitus räjähdyksestä ja ampumisesta keskisuuren kaupungin keskeisellä paikalla olevasta kauppakeskuksesta.

Tilanteen alkutoimet, kenellä on toimivalta ja vastuu tehtävän hoidosta?

Tapauksessa todetaan, että hyökkääjät ovat edelleen kauppakeskuksen sisätiloissa.

Tapaus todetaan terrori-iskuksi jo tilanteen alkuvaiheessa. Saatujen tietojen mukaan osallisia on paljon tapahtumaan ja liikkumiseen saatavaa välineistö tekijöillä kauppakeskuksen ympäristössä.

Kuka viranomainen johtaa tilannetta?

Toimivaltasäännökset?

Virka- apu ja viranomaisyhteistyö poliisi, puolustusvoimat, Rajavartiolaitos?

Kehitysehdotuksia toimivaltuuksiin ja viranomaisyhteistyöhön?

6.1.2 Haastattelun tulokset

Kysymykset liittyivät keskisuuren kaupungin liikekeskuksessa tapahtuneeseen räjähdykseen. Kysymyksillä kartoitettiin alkutoimia, kenellä on toimivalta ja vastuu tehtävän hoidosta. Käytännössä halutaan selvittää, kuka viranomainen johtaa tilannetta, mitkä ovat toimivaltasäännökset. Kysymyksillä selvitettiin, miten toimii virka-apu ja viranomaisyhteistyö poliisin, puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kanssa. Lisäksi selvitettiin, mitä

mahdollisia kehitysehdotuksia on mainittujen viranomaisten toimivaltuuksiin ja yhteistyöhön.

Haastateltavien mukaan johtovastuu on poliisilla, kun ilmoituksessa mainitaan räjähdys tai ampuminen. Joutjärvi mainitsee, että pelkkä räjähdys saattaa liittyä onnettomuuteen ja silloin johtovastuu on pelastuksella (Komisario Sami Joutjärvi, Itä-Suomen poliisilaitos, haastattelu 7.10.19, haastattelu tutkijalla). Kyseenomaisessa tapauksessa terrorismitorjunta on poliisille kuuluva tehtävä poliisilain 1§:n perusteella.

Tapauksessa pelastus ja ensihoito toimivat yhteistoiminnassa poliisin kanssa ja kyseenomaisessa tapauksessa poliisin toimenpiteitä on pidettävä ensisijaisena. Rajavartiolaitos toimii yhteistoiminnassa RajavL 22 § perusteella taikka virka-apuna RajavL 77 § perusteella. Puolustusvoimat antaa virka- apua virka- apulain perusteella. (Komisario Sami Joutjärvi, Itä-Suomen poliisilaitos.)

Joutjärvi huomioi tapauksessa sotilaallisten voimakeinojen käytön puolustusvoimien virka-apulainsäädännön 4 §:n perusteella sekä Rajavartiolaitoksen virka-apulainsäädännön 77 a perusteella (Suomen merialueella ja talousvyöhykkeellä sekä rajanylityspaikalla ja rajan läheisyydessä).

Joutjärvi korostaa vastauksessaan, että asevelvollisia ei voi käyttää kuin vasta tutkinnan aikaiseen eristykseen.

Tapaukseen liittyen vastaajilta kysyttiin kehitysehdotuksia. Joutjärvi pohti sotilaallisten voimakeinojen käyttöä, onnistuuko se ja viivästykö päätös kiiretilanteessa? Lisäksi hän esittää; tulisiko sotilaallisten voimakeinojen käytön rajaamisesta poliisijohtoisissa tehtävissä vain terrori- rikoksiin luopua ja aseistuksen käyttötarpeen määrittelisi rikoksen aiheuttama uhka, ei pelkästään rikosentekijän (usein jälkikäteen ilmi tuleva) terroristinen tarkoitus?

Lisäksi Joutjärvi pohtii, onko lainsäätäjän tarkoitus varmasti ollut, että Rajavartiolaitoksen sotilaallisia voimakeinoja käytetään vain merialueella ja talousvyöhykkeellä sekä rajanylityspaikalla ja rajan läheisyydessä? Joutjärvi mainitsee lisäksi, että Rajavartiolaitoksen valmiusjoukkueet ja helikopterit ovat kuitenkin ensisijainen poliisia avustava taho ja näin ollen niillä ei olisi mahdollisuutta käyttää sisämaassa sotilaallisia voimakeinoja.

Virka- apua voidaan pyytää Rajavartiolaitokselta rajavartiolain 77 §:n perusteella sekä puolustusvoimat antaa virka- apua virka- apulain perusteella. (Komisario Arto Vänninen, Itä-Suomen poliisilaitos, haastattelu 10.10.19, haastattelu tutkijalla.)

Vänninen totesi haastattelussa, että tilanne on selkeä toimivaltuuksien osalta ja hän ei näe toimivaltakysymyksiin liittyviä ongelmia. Vänninen korostaa, että räjähdyskin voi olla poliisijohtoinen tilanne. Yhteistoiminnasta Vänninen kertoo, että ensihoito ja poliisi toimivat yhteistoiminnassa.

Vänninen pohti, että terrori-iskussa ja kyseenomaisessa tapauksessa, onnistuuko sotilaallisten voimakeinojen käyttö ajallisesti. Vänninen totesi, että kaikkiaan tämä on tällä hetkellä lainsäätäjän tahto. Vänninen kuitenkin uskoo, että nopeastikin toimimiseen on mahdollisuus.

6.2 Tapaus 2

Hätäkeskusilmoituksen mukaan keskisuurelle rajanylityspaikalle on tehty yleisö- ja varastotiloihin isku.

Mikä viranomainen johtaa tilannetta?

Toimivalta säännökset?

Miten toimii ja järjestyy viranomaisyhteistyö?

Kehitysehdotuksia toimivaltuuksiin ja viranomaisyhteistyöhön?

6.2.1 Haastattelun tulokset

Kysymykset liittyivät rajaylityspaikalle yleisö- ja varastotiloihin tehtyyn iskuun. Kysymyksillä kartoitettiin alkutoimia, kenellä on toimivalta ja vastuu tehtävän hoidosta. Käytännössä halutaan selvittää, kuka viranomainen johtaa tilannetta, mitkä ovat toimivaltasäännökset. Kysymyksillä selvitettiin, miten toimii virka-apu ja viranomaisyhteistyö poliisin, puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kanssa. Lisäksi selvitettiin, mitä mahdollisia kehitysehdotuksia on mainittujen viranomaisten toimivaltuuksiin ja yhteistyöhön.

Tapauksessa on siis Rajavartiolaitoksen hallinnoima alue.

Joutjärvi toteaa, että tilannetta johtaa poliisi, mutta Rajavartiolain 21 ja 22 §:n mukaan Rajavartiolaitoksella on toimivaltuudet aloittaa toimenpiteet, jos poliisi on estynyt tai jos toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta. Hän korostaa, että Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava tapahtuneesta poliisille.

Johtovastuun osalta Joutjärvi toteaa, että kokonaisuuden johtovastuu on alkuvaiheessa Rajavartiolaitoksella tai poliisilla, koska tapauksessa poliisin toimenpiteitä on pidettävä ensisijaisena. Muut viranomaiset (Tulli, pelastus ja ensihoito) toimivat yhteistoiminnassa.

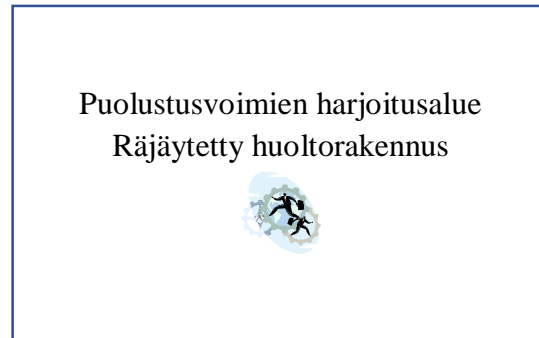
Poliisin otettua johdon, Rajavartiolaitos toimii yhteistoiminnassa Rajavartiolain 22 §:n perusteella taikka virka- apuna Rajavartiolain 77 § perusteella. Puolustusvoimat antaa virka-apua poliisille virka- apulain perusteella. (Komisario Sami Joutjärvi, Itä-Suomen poliisilaitos.)

Voimakeinojen käytön osalta Joutjärvi toteaa, että puolustusvoimat antaa virka-apua puolustusvoimien virka-apulain 4 §:n perusteella ja Rajavartiolaitos Rajavartiolain 77 a §:n perusteella.

Joutjärven kehitysehdotuksia tapaukseen liittyen olivat samat kuin edellisen tapauksen osalta. Edellisten lisäksi Joutjärvi pohti myös Tullin roolia viranomaisena kyseenomaisessa tapauksessa, että Tulli työskentelee rajanylityspaikalla ja on aseistettu viranomainen.

Vänninen näkee Rajavartiolaitoksen uudistuksen hyvänä asiana, että Rajavartiolaitos voi aloittaa akuutit toimenpiteet rajavartiolain 21 ja 22 §:n perusteella.

6.3 Tapaus 3

Hätäkeskusilmoituksen mukaan puolustusvoimien suurella harjoitusalueella on tapahtunut räjähdys. Räjähäneeksi on havaittu ainakin huoltorakennus, jossa on puolustusvoimien elektroniikkaa ja puolustusvoimien operatiivista välineistöä?

Harjoitusalueen lähetyvillä on myös siviiliasutusta.

Mikä viranomainen johtaa tilannetta?

Toimivaltasäännökset?

Virka- apu ja viranomaisyhteistyö?

Kehitysehdotuksia toimivaltuuksiin ja viranomaisyhteistyöhön?

6.3.1 Haastattelun tulokset

Kysymykset liittyivät puolustusvoimien harjoitusalueella liittyvään räjähdykseen, jossa on räjäytetty muun muassa huoltorakennus, jossa on puolustusvoimien elektroniikkaa ja puolustusvoimien operatiivista välineistöä. Kysymyksillä kartoitettiin alkutoimia, kenellä on toimivalta ja vastuu tehtävän hoidosta. Käytännössä halutaan selvittää, kuka viranomainen johtaa tilannetta, mitkä ovat toimivaltasäännökset. Kysymyksillä selvitettiin, miten toimii virka-apu ja viranomaisyhteistyö poliisin, puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kanssa. Lisäksi selvitettiin, mitä mahdollisia kehitysehdotuksia on mainittujen viranomaisten toimivaltuuksiin ja yhteistyöhön.

Joutjärvi kartoittaa vastauksissaan myös onnettomuutta ja jos ei ole syytä epäillä tapahtuneessa rikosta. Jos kyseessä on onnettomuus tai ei viitteitä rikoksesta, pelastus johtaa ja puolustusvoimat osallistuu pelastustoimintaan (Laki puolustusvoimista 2 §). Poliisi ja ensi-

hoito toimivat yhteistoiminnassa ja avustavat johtavaa viranomaista. Pelastustoimien päätyttyä käynnistetään tutkinta ja poliisi ottaa johtovastuun. (Komisario Sami Joutjärvi, Itä-Suomen poliisilaitos.)

Joutjärvi huomioi myös, että mikäli kysymyksessä on rikos, poliisi johtaa tapahtunutta. Puolustusvoimien henkilökunnan toimivaltuudet puolustusvoimien käytössä olevalla alueella Laki Puolustusvoimista 18- 23 § sekä sen ulkopuolella yleinen kiinniotto- oikeus ja voimakeinot pakkokeinolaki 2: 2-3 § ja poliisimiestä avustava henkilö poliisilaki 9:5§. (Komisario Sami Joutjärvi, Itä-Suomen poliisilaitos.)

Laissa puolustusvoimista 18- 23 pykälissä määritellään turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisestä puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevalla alueella.

Turvallisuuden ja järjestyksen toteuttamisesta puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevalla alueella määrää tarkemmin varuskunnan päällikkö tai joukko-osaston komentaja. Vartio- tai päivystystehtävää suorittavan virkamiehen koulutuksesta säädetään puolustusministeriön asetuksella. (Laki puolustusvoimista 2:18 §, 11.5.2007 / 551.)

Voimakeinojen käytön osalta Joutjärvi toteaa, että virka- apulain 6 §:n mukaan (erittäin tärkeä ja kiireellinen tehtävä, poliisin ohjaus ja vaikutus, käytännössä sama kuin poliisia avustava henkilö), lakipuolustusvoimista 22 § (vartio- tai päivystystehtävää suorittava virkamies) ja 23 § (vartio- tai päivystystehtävää suorittava sotilas tai esimies) sekä yleiseen kiinniottoon liittyvät voimakeinot.

Puolustusvoimien asevelvollisten osalta Joutjärvi toteaa, että heidän toimivaltuuksia on yleinen kiinniotto- oikeus ja voimakeinot pakkokeinolain 2:2-3 §:n mukaan sekä poliisimiestä avustavien henkilöiden poliisilain 9:5 §:n mukaan.

Yhteenvetona Joutjärvi toteaa vastauksilleen, että vaikka ollaan puolustusvoimien alueella, henkilökunnalla tai asevelvollisilla ei ole selkeitä toimivaltuuksia, joita voitaisiin käyttää niin sanotusti siviileihin. Ainoa järkevä vaihtoehto on pyytää puolustusvoimilta virka-apua ja tilanne hoidetaan virka-apulain mukaisesti. Asevelvollisia ei voida käyttää virka-apuna, jos kyseessä on vaarallinen tai voimakeinojen käyttöä edellyttävä tehtävä. Rajavartiolaitos toimii Rajavartiolain 77 §:n perusteella.

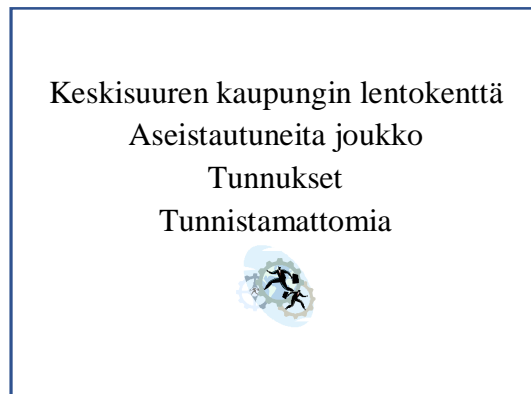
Kyseenomaiseen tapaukseen liittyen kehitysehdotuksista tai epäselvyyksistä Joutjärvi mainitsee muun muassa seuraavaa; Mitä tarkoittaa laissa puolustusvoimissa 18 §:ssä " Turvallisuuden toteuttamisesta puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevalla alueella määrää tarkemmin varuskunnan päällikkö tai joukko-osaston komentaja". Joutjärvi toteaa, että puolustusvoimien määräyksellä ei voida antaa toimivaltuuksia, jotka kohdistuvat hallinnon ulkopuolisiin.

Lisäksi Joutjärvi toteaa, että asevelvollisten toimivaltuuksien kirjaaminen lainsäädäntöön on poliisin ja asevelvollisten kannalta epäselvää ja puutteellista. Selkein ratkaisu olisi esimerkiksi oikeudellinen asema puolustusvoimien virkamiestä avustavana henkilönä. Tällä hetkellä ainoa lakiin kirjattu toimivaltuus on vartiomiehen voimankäyttöoikeus.

Joutjärvi pohti puolustusvoimien pysyvässä hallinnassa olevan alueen vaikutusta poliisin toimivaltuuksiin ja totesi, että sillä ei ole merkitystä ainakaan tässä kyseessä olevassa tapauksessa.

Vänninen toteaa, että rikollisen toiminnan kautta johtovastuu siirtyy poliisille. Poliisille tulee velvollisuus evakuointiin. Päävelvollisuus evakuoinnissa on kuitenkin pelastuslaitoksella, mutta mikäli tarvitaan esimerkiksi pakkokeinoja, on poliisin osallistuttava.

6.4 Tapaus 4

Lennonjohdolta saadun ilmoituksen mukaan keskisuuren kaupungin lentokentälle on hetki sitten laskeutunut mahdollisesti aseistettuja tunnuksellisia, mutta toistaiseksi tuntemattomia sotilasjoukkoja.

Mikä viranomainen johtaa tilannetta?

Toimivaltasäännökset?

Miten toimii ja järjestyy virka- apu ja viranomaisyhteistyö?

Kehitysehdotuksia toimivaltuuksiin ja viranomaisyhteistyöhön?

6.4.1 Haastattelun tulokset

Kysymykset liittyivät lennonjohdolta saatuun ilmoitukseen, että keskisuuren kaupungin lentokentälle on hetki sitten laskeutunut mahdollisesti aseistettuja tunnuksellisia, mutta toistaiseksi tuntemattomia joukkoja. Kysymyksillä kartoitettiin alkutoimia, kenellä on toimivalta ja vastuu tehtävän hoidosta. Käytännössä halutaan selvittää, kuka viranomainen johtaa tilannetta, mitkä ovat toimivaltasäännökset. Kysymyksillä selvitettiin, miten toimii virka-apu ja viranomaisyhteistyö poliisin, puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kanssa. Lisäksi selvitettiin, mitä mahdollisia kehitysehdotuksia on mainittujen viranomaisten toimivaltuuksiin ja yhteistyöhön.

Kyseessä on alueloukkaus, eli toimitaan aluevalvontalain toimivaltuuksilla. Siihen kuuluu vieraan valtion sotilaan, ajoneuvon, ilma-aluksen tai aluksen alueloukkaus taikka vihamielinen toiminta. Puolustusministeriö johtaa ja sovittaa yhteen (Aluevalvontalaki 23§). Soti-

lasviranomaisen huolehtii aluevalvonnan toimeenpanosta sekä viranomaisten yhteistoiminnasta (Aluevalvontalaki 23§). Puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos (raja-alueella) johtaa, poliisi toimii yhteistoiminnassa (ei virka-apuna). Alkuvaiheessa poliisi voi toimia myös itsenäisesti, mutta yhteistoiminnassa johtovastuu on puolustusvoimilla. Voimakeinoihin toimivaltuus tulee 31 §:n perusteella. Sotilaallisia voimakeinoja voi käyttää puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos. Sotilaallisten voimakeinojen käyttämisestä päättää puolustusministeriö. Aluevalvontalain 34§:n mukaisessa vihamielisessä toiminnassa päätöksen tekee puolustusvoimat tai Rajavartiolaitoksen johtovastuussa oleva. Voimakeinojen käytöstä on ilmoitettava puolustusministeriöön. Tässä tapauksessa voidaan asevelvollisia käyttää. (Komisario Sami Joutjärvi, Itä-Suomen poliisilaitos.)

Lisäksi Joutjärvi toteaa kysymyksessä olevan lakisääteinen tehtävä eli myös poliisi on aluevalvontaviranomainen. Joutjärvi korostaa, että poliisi on myös aluevalvontaviranomainen varsinaisten tehtäviensä yhteydessä. Hän mainitsee lisäksi, että aluevalvontatehtävään osallistumisesta ei ole poliisissa päättävää tasoa säädetty. Kuitenkin jonkun on päätettävä, että kyseessä on alueloukkaaja tai vihamielinen toiminta (sotilastoiminta). Epäselvissä tapauksissa voidaan soveltaa sisäisen turvallisuuden tilannetta, mutta tällöin ei voida käyttää sotilaallisia voimakeinoja (esimerkiksi sinko, ITKK). Poliisilla ei ole toimivaltuutta aluevalvontalain 34 §:n mukaiseen vihamielisen toiminnan torjumiseen eli siihen ei myöskään voida antaa virka-apua. Käytännössä on kysymys samanlaisesta toiminnasta kuin sotilaallinen maanpuolustus.

Kehitysehdotuksina Joutjärvi mainitsee, että poliisin rooli aluevalvonnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävissä on epäselvä ja valtakunnan turvallisuuden kannalta puutteellinen. Aluevalvontaan poliisilla on toimivaltuus, mutta johtovastuu toiminnasta on puolustusvoimilla tai Rajavartiolaitoksella. Merellä, ilmassa ja valtakunnan rajan välittömässä läheisyydessä aluevalvontaan liittyvässä tilanteessa johtovastuu on luonnollisesti oltavakin toimintakykyisellä (puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos) aluevalvontaviranomaisella. Aluevalvontalain mukainen vihamielinen toiminta (esimerkiksi tunnuksettomien tai jopa tunnuksellisten sotilaiden toiminta) voi kuitenkin tapahtua myös sisämaassa ja jo siinä vaiheessa, kun niin sanotusti perinteisiä alueloukkauksia esimerkiksi raja-alueella ei ole edes tapahtunut. Tällöin viranomaistoiminta käynnistyy todennäköisesti poliisitehtävänä (terrorismin torjunta). Johtovastuun vaihtoa (käytännössä päätös, että kyseessä on alueloukkaaja) tai päätöstasoa ei ole aluevalvontalaissa säädetty tai esitöissä käsitelty, mutta päätöksen tulisi tapahtua niin sanotusti valtionjohtotasolla (VN, SM-PLM, UTVA). Poliisin johtama

terrorismin tai muun vakavan väkivaltarikoksen torjunta ei voi muuttua sotilaalliseksi maanpuolustukseksi tai aluevalvontatehtäväksi pelkästään puolustusministeriön tai tasavallan presidentin sotilaskäskyasiana. Sisämaassa tapahtuvassa, yllättävässä alueloukkauksessa (esimerkiksi tunnuksellisten tai tunnuksettomien erikoisjoukkojen toiminta) poliisilla todennäköisesti on parhaat edellytykset johtaa tilannetta erityisesti kriisin alkuvaiheessa ja tähän pitäisi olla myös säädösten mahdollisuus.

Sotilaallisen maanpuolustuksen osalta Joutjärvi toteaa, että poliisilla ei ole säädetty toimivaltaa, ei edes virka-apuna. Poliisin suorituskykyä (erityisryhmät) saatetaan kuitenkin tarvita esimerkiksi vastaerikoisjoukkotoimintaan kriisin alkuvaiheessa tai kriisin pitkittyessä sisämaassa. Nyt poliisille käy sotilaallista uhkaa torjuttaessa kuten asevelvollisille aseellisessa virka-avussa. Kykyä ja tarvettakin olisi, mutta toimivaltaa ei ole.

Vänninen toteaa haastattelussa myös, että poliisin rooli aluevalvonnassa ja sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävissä on epäselvä. Vänninen kaipaa myös selvennystä sisämaassa havaittuun alueloukkaukseen, jos tällöinen pääsee syntymään. Vänninen toteaa, että poliisi on kuitenkin todennäköisesti ensimmäinen viranomainen, joka saa kosketuksen tapahtumaan.

Vänninen toteaa, että aluevalvontalain 34:2 §: mukaan on kyseenomaisia joukoille annettava varoitus tulosta Suomen alueelle. Vänninen korostaa, että kyseenomaisessa tapahtumassa on ensiksi selvitettävä mistä on kysymys.

Poliisilla on toimivaltuus ja mahdollisuus tarvittaessa kiinniottoihin asioiden lisäselvittämiseksi. Poliisilla on normaalit voimankäyttöoikeudet, tässä tapauksessa emme voi kuitenkaan käyttää sotilaallisia voimakeinoja. (Arto Vänninen, Itä-Suomen poliisilaitos.)

7 YHTEENVETO

7.1 Keskeisimpiä havaintoja

Tutkimuksessa käsiteltiin laajasti poliisin, puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimivaltaa sekä johtosuhteita. Tutkimuksen alussa on kuvattu käsiteltävien viranomaisten omalainsäädäntö sekä yhteistoiminta ja virka-aputoiminta käsiteltävien viranomaisten kanssa.

Kunkin toimijan lainsäädäntö on selkeä, mutta viranomaisyhteistyössä se vaatii kaikilta toisen osallistuvan viranomaisen lainsäädännön tuntemista. Tämä korostuu varsinkin siinä vaiheessa, kun joku viranomaisista on johtovastuussa. Johtavan ja osallistuvan viranomaisen tulee tuntea mahdollisuudet ja myös rajoitteet yhteistoiminnassa.

Haastattelutapausten perusteella toimivalta kysymykset olivat selkeitä. Kuitenkin terrorismirikoksessa ja aluevalvontaloukkauksessa nousi esille myös, että jonkun pitää tehdä päätös, että kysymyksessä on terrorismirikos tai kysymyksessä on sotilaallinen vihamielinen toiminta. Tämä vaikuttaa oleellisesti sotilaallisten voimakeinojen käyttämiseen.

Tutkimuksen haastattelussa käytettyjen tapaus tehtävien perusteella asiantuntijoille rakentui nopeasti toimivalta kysymykset ja johtosuhteet olivat selvät.

7.2 Keskeisimpiä havaintoja tapaus 1

Sotilaallisten voimakeinojen käyttö nousi esille useammassa tapauksessa. Kuten tapaus 1:ssä Joutjärvi pohti, että tulisiko sotilaallisten voimakeinojen käytön rajaamisesta poliisi-johtoisissa tehtävissä vain terrorismirikoksiin luopua aseistuksen käyttötarpeen määrittelisi rikoksen aiheuttama uhka, ei pelkästään rikoksentekijän terroristinen tarkoitus.

Tässä tulee nimenomaan kysymykseen, että jonkin pitää tehdä päätös ja saada luotettavat tiedot siitä, että tapauksella on terroristinen tarkoitus.

Yleisesti, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen, kuten tapaus 1:ssä, ei selkeästi johtamisen kanssa nähty mitään ongelmaa. Poliisi johtaa kyseenomaista tilannetta ja muut viranomaiset toimivat joko yhteistoiminnassa tai virka-apulainsäädännön perusteella.

7.3 Keskeisimpiä havaintoja tapaus 2

Tapauksessa kaksi, toimivalta ja johtosuhde kysymykset olivat selvät. Hyvänä uudistuksena pidettiin rajavartiolain uudistusta, että Rajavartiostolla on mahdollisuus aloittaa toimenpiteet, jos poliisi on estynyt ja toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta.

7.4 Keskeisimpiä havaintoja tapaus 3

Tapauksen perusteella nousi esille, että ensi tiedot ovat tärkeitä, mitä on tapahtunut. Jos räjähdys on tapahtunut ja mikään ei viittaa rikokseen, pelastuslaitos johtaa toimintaa.

Vastausten kautta nousi esille, että vaikka ollaan puolustusvoimien alueella, henkilökunnalla tai asevelvollisilla ei ole selkeitä toimivaltuuksia siviilejä kohtaan. Lisäksi keskeisenä havaintona nousi myös esille, että asevelvollisia ei voida käyttää virka-apuna, jos kyseessä on vaarallinen tai voimakeinojen käyttöä edellyttämä tehtävä.

7.5 Keskeisimpiä havaintoja tapaus 4

Tapauksessa nousi esille, miten tulkitaan vihamielinen sotilaallinen toiminta tai miten siitä saadaan havainto ja kuka tekee päätöksen, että kysymyksessä on vihamielinen sotilaallinen toiminta.

Yleisesti nousi vastauksissa esille, että poliisin rooli aluevalvonta- ja sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävissä on epäselvä.

Esille nousi myös, että poliisi saattaa tavata alueloukkaajan omilla tehtävillään toimiessaan sisämaassa. Tällöin tehtävä saattaa käynnistyä poliisitehtävänä ja kysymyksessä voi olla terrorismintorjunta.

Sisämaassa tapahtuvan yllättävässä alueloukkauksessa poliisilla on hyvät edellytykset johtaa tilannetta. Tähän pitäisi saada mahdollinen muutos säädösten tasolla.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI

Tutkimusten kysymyksiin liittyen saatiin tutkimuksella lisätietoa ja avattua toimivaltuuksia yleisen järjestyksen- ja turvallisuuden, terrori- iskun ja Suomen valtioon kohdistuvan vihamielisen toiminnan osalta.

Toimivaltuuskysymykset yleisen järjestyksen- ja turvallisuuden osalta näyttäisi olevan selkeitä. Tutkimuksen perusteella nähtiin, että viranomaisilla on hyvät edellytykset toimia nykytilanteessa. Kehitettävää olisi mahdollisesti luopuminen sotilaallisen voimankäytön rajaamisesta vain terroririkoksiin. Täten aseistuksen käyttötarvetta määrittäisi rikoksella aiheutettu uhka ja ei niinkään terroristinen tarkoitus.

Rajaylityspaikalla liittyvän iskun osalta toimivaltakysymykset näyttäisivät olevan selkeitä sekä viranomaisyhteistyön edellytykset ovat selkeitä. Hyvänä asiana ja lainsäädännön kehittymisenä todettiin Rajavartiolain uudistus, jota käsiteltiin tarkemmin aiemmin tapauksen osalta.

Keskeisenä havaintona puolustusvoimien harjoitusalueella tapahtuvan tilanteen suhteen, että vaikka ollaan puolustusvoimien alueella henkilökunnalla tai asevelvollisilla ei ole selkeitä toimivaltuuksia siviilejä kohtaan. Tilanteet voivat olla vaarallisia sekä edellyttää voimakeinoja, tällöin ei voida käyttää asevelvollisia virka-apuna. Tämä on hyvä huomioida toiminnassa, kun tilannetta päättäessä saattaa olla kiire koota joukkoja ja päättää toimenpiteistä. Viranomaistoiminnan osalta voidaan katsoa, että yhteistoiminnassa on kuitenkin hyvät edellytykset toimia, kuitenkin tietyt rajoitukset huomioiden.

Suomeen kohdistuvan vihamielisen sotilaallisen toiminnan osalta näyttäisi toimivaltuudet olevan selkeitä aluevalvontalain perusteella. Viranomaisilla näyttää olevan hyvät edellytykset toimia nykytilanteessa. Kehitettävänä asioina nousi esille miten tulkitaan vihamielinen sotilaallinen toiminta ja kuka siitä tekee päätöksen? Haastateltavat kokivat, että poliisin roolia tulisi selkeyttää aluevalvonnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävissä.

Tutkimuksessa käytetyt tapausesimerkit ovat mahdollisia ja hyvinkin käytännön läheisiä. Vastaavanlaisia tapahtumia ja tilanteita on yhteiskunnassa valitettavan usein, varsinkin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden osalta.

Tutkimuksessa nostettiin esille niin sanotusti tällä hetkellä tiedossa ja mahdollisesti olevia uhkia. Kaikille tapausten uhkakuville löytyy selkeä lainsäädäntö, mikä vaatii viranomais-toiminnan yhteensovittamista sekä tietyiltä osilta toimivaltuuksien päivittämistä.

Käytettyjen menetelmien validisuutta voidaan arvioida teemahaastattelun onnistumisella. Asiantuntijoiden teorian ja käytännön osaamista kartoitettiin myös kokonaisuutena. Haastattelu oli kohdistettu poliisille, koska lähes kaikki esillä olevat tehtävät ovat poliisijohtoisia. Haastattelut ovat laadullisesti onnistuneet, haastateltavat omaavat erittäin kattavan kokemuksen poliisin operatiivisesta toiminnasta sekä Joutjärvi myös Rajavartiolaitoksen puolelta eri tehtävistä. Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen on tutkimuksen uskottavuuden perusta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 53).

Haastateltavien määrä oli aika suppea, mutta poliisin puolella on perehdytty näihin asioihin yhteistoimintaharjoitusten kautta ja tarkoitus on edelleen lisätä viranomaisyhteistyötä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija on pikemminkin tulkki, jonka omat kokemukset vaikuttavat siihen miten hän ymmärtää haastateltavien maailmaa (Hirsjärvi, Hurme 2008, 192). Itselleni on ollut suuri hyöty tätä tutkimusta tehdessä omasta kattavasta poliisikokemuksesta, joka pitää sisällään laaja-alaisen viranomaisyhteistyön tuntemisen. Haastateltavien kanssa olen tehnyt vuosia yhteistyötä muun muassa harjoitusten suunnittelussa ja järjestelyissä sekä toteutuksessa.

Tutkimukseen valikoitiin paras menetelmä, millä saatiin juuri oikeanlaista tietoa aiheesta. Validiteetissa on kysymys tutkimuksen pätevydestä. Onko tutkimus tehty hyvin ja onko aineistosta tehty oikeanlaisia päätelmiä. Validiteetti saa usein laadullisesta tutkimuksesta puhuttaessa enemmän huomiota kuin reliabiliteetti. Lyhyesti sanottuna validiteetissa on kyse siitä, onko tutkimus pätevä; onko se perusteellisesti tehty, ovatko saadut tulokset ja tehdyt päätelmät "oikeita". Tutkimuksessa voi ilmetä virheitä esimerkiksi siinä, että tutkija näkee suhteita tai periaatteita virheellisesti, ei näe niitä tai kysyy vääriä kysymyksiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 25.)

Työssä olen noudattanut eettisesti oikeita menetelmiä. Olen tehnyt viittaukset tekstissä asianmukaisesti sekä merkinnyt lähteet oikeaoppisesti. Tutkimusprosessin aikana tehtävät, toisinaan sivuseikoilta vaikuttavat ratkaisut ovat merkittäviä tutkimuksen eettisyyden näkökulmasta katsottuna. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 20.) Tämä tutkimus on kaikkiaan tehty hyvien tutkimuskäytäntöjen mukaisesti.

Tutkimusprosessin eettiset näkökulmat jaetaan kolmeen eri luokkaan, joita ovat eettinen oikeutus, tutkimusmenetelmät, tutkimusaineiston analyysi ja aineistonkeruumenetelmä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 206, 26.) Tässä työssä voidaan eettisen oikeutuksen suhteen todeta, että esiin nostetun "ilmiön" eli toimivaltanormien viranomaisten yhteistoiminnassa on ajankohtaista ja tärkeää. Tutkimusmenetelmien osalta voidaan todeta, että menetelmät ovat olleet tähän aiheeseen liittyen juuri oikeita. Haastateltavien määrä olisi voinut olla hieman suurempi, mutta käytännön inhimillisistä syistä sitä ei onnistuttu järjestämään. Tässä tutkimuksessa tutkimusaineiston analyysissä ja raportoinnissa on toimittu hyvien menettelytapojen mukaan. Tutkimustulokset on raportoitu tarkasti ja rehellisesti.

Tutkimuksessa käytettiin kohtalaisen tiukkaa rajausta, että käsiteltävät asiat säilyvät tiiviinä ja pystytään nostamaan selkeästi mahdollisia ongelmakohtia esille.

Haastateltavien näkemykset olivat samansuuntaisia tapausten suhteen. Molemmat haastateltavat löysivät tiettyjä parannusehdotuksia ja tietynlaisia epäselvyyksiä näiden tapausten pohjalta.

Kaikkiaan tutkimuksessa käsiteltiin lainsäädäntöä laajasti ja tutkimuksessa olikin lainsäädännön teoriaosuudessa paljon. Tämä johtuu siitä, että tässä tutkimuksessa käsiteltiin kolmen toimijan lainsäädäntöä; poliisi, puolustusvoimat sekä Rajavartiolaitos.

Lainsäädäntöä käsitellessä ei ollut mahdollisuutta eikä tarkoituksenmukaista avata kaikkea käsiteltäviä asioita täydellisesti. Tutkimus on kuitenkin suunnattu jo asioihin perehtyneille ammattilaisille. Mikäli jokaisen toimijan lainsäädäntö olisi avattu täydellisesti, tutkimuksesta olisi tullut turhan laaja nostettavat asiat eivät olisi päässeet esille niiden tarkoituksessa. Hyvänä puolena voidaan pitää myös, että tutkimukseen saatiin liitettyä uudistanutta rajavartiolakia ja tämä saatiin kytkettyä tapauksiin ja näin ollen käytäntöön.

Mahdollisissa jatkotutkimuksissa voisi käsitellä myös pelastuslaitoksen ja ensihoidon osuutta asioihin tarkemmin viranomaisyhteistyöhön. Myös lisäksi olisi syytä tutkia ja perehtyä tilannekuvaan poliisin ja muiden viranomaisten välillä. Mielenkiintoinen tutkimuskohde olisi lisäksi syventyä näiden aihepiirien johtamiseen, tiedonvaihtoon ja yhteistoimintaan eri johtokeskusten välillä. Lisäksi voisi syventää näkemyksiä puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen näkemyksillä ja tämän hetkiselä tietämyksellä asioihin.

Tätä tutkimusta on ollut antoisaa tehdä ja sen myötä on päässyt syventymään lainsäädäntöön ja olen saanut selvittää mahdollisia ongelmakohtia lainsäädännössä sekä viranomaisyhteistyössä. Tämän tutkimuksen ja siihen tehdyn työn ansiosta minullakin on entistä paremmat valmiudet toimia viranomaisyhteistyössä ja olla kehittämässä myös sitä parempaan suuntaan muun muassa yhteisten harjoitusten kautta.

LÄHTEET

Aarnio, Aulis 1978: Mitä lainoppi on? Tammi, Helsinki.

Aluevalvontalaki (755/2000)

Asevelvollisuuslaki (429/2018)

Hirsjärvi, Sirkka & Remes Pirkko & Sajavaara Paula 1997: Tutki ja kirjoita. Helsinki, Kirjayhtymä.

Hirvonen, Ari 2011: Mitkä Metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteenjulkaisuja.

https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/hirvonen_mitka_metodit.pdf. Luettu 7.6.2019

Holopainen, Iiro & Luoto, Petro 2019: Terrorismin monimuotoisuuden haasteet Suomessa. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Husa Jaakko & Mutanen Anu & Pohjolainen Teuvo 2008: Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki, Talentum.

Ihanus, Anne 2019: Rajavartiolainsäädännön muutokset hybridiuhkiin varautumiseksi. OPKEJO-kouluttajien ja rajojen valvonnan opetustilaisuus 12.3.2019.

Joutjärvi, Sami 2019: Komisario, evp. majuri, Itä- Suomen poliisilaitos. Haastattelu 7.10.2019.

Kullberg, Anssi 2011: Suomi, terrorismi, Supo. Koira, joka ei haukkunut. Helsinki. Werner Söderström osakeyhtiö.

Laki puolustusvoimista (551/2007)

Onnettomuustutkintakeskus 2017: Puukotukset Turussa. Onnettomuustutkintakeskus.

Poliisihallitus 2019: Rajavartiolainsäädännön muutosten ja hybridiuhkiin varautumisen verkkokoulutuksen suorittaminen poliisiyksiköissä. Kirje. POL-2019–25178.

Poliisilaki (872/2011)

Puolustusministeriö: Puolustusvoimien antaman virka-avun nykytila ja kehittäminen 2017. Puolustusministeriö.

Puolustusvoimien antama virka- apu poliisille (781/1980)

Rajavartiolaki (578/2005)

Rikoslaki (24.1.2003/17)

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2009 : Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV- menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoar- kisto. Tampereen yliopisto.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006: KvaliMOTV- menetelmäopetuk- sen tietovaranto (pdf-verkkopublication). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoar- kisto (yllä- pitäjä ja tuottaja). <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. Luettu 11.4.2019.

Sisäministeriö 2018: Kansallisen terrorismintorjunnan strategia 2018–2021. Sisäministeriö.

Sisäministeriö 2019: Maailman turvallisinta maata tekemässä. Sisäisen turvallisuuden stra- tegian toimeenpanoraportti. Sisäministeriö.

Sisäministeriö: Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta 8/2016. Sisäministe- riö.

Suojelupoliisi: Terrorismintorjunta. Luettavissa: <https://www.supo.fi/terrorismintorjunta>. Luettu 7.5.2019.

Turvallisuuskomitea 2017: Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017. Valtioneuvoston periaatepäätös.

Valtioneuvoston kanslia 2017: Valtioneuvoston puolustusselonteko 5/2017. Valtioneuvosto.

Vilka, Hanna 2015: Tutki ja kehitä. Jyväskylä, PS-kustannus,.

Vänninen, Arto 2019: Komisario, Itä-Suomen poliisilaitos. Haastattelu 10.10.2019.